

— ARHIVA ARGHEZI

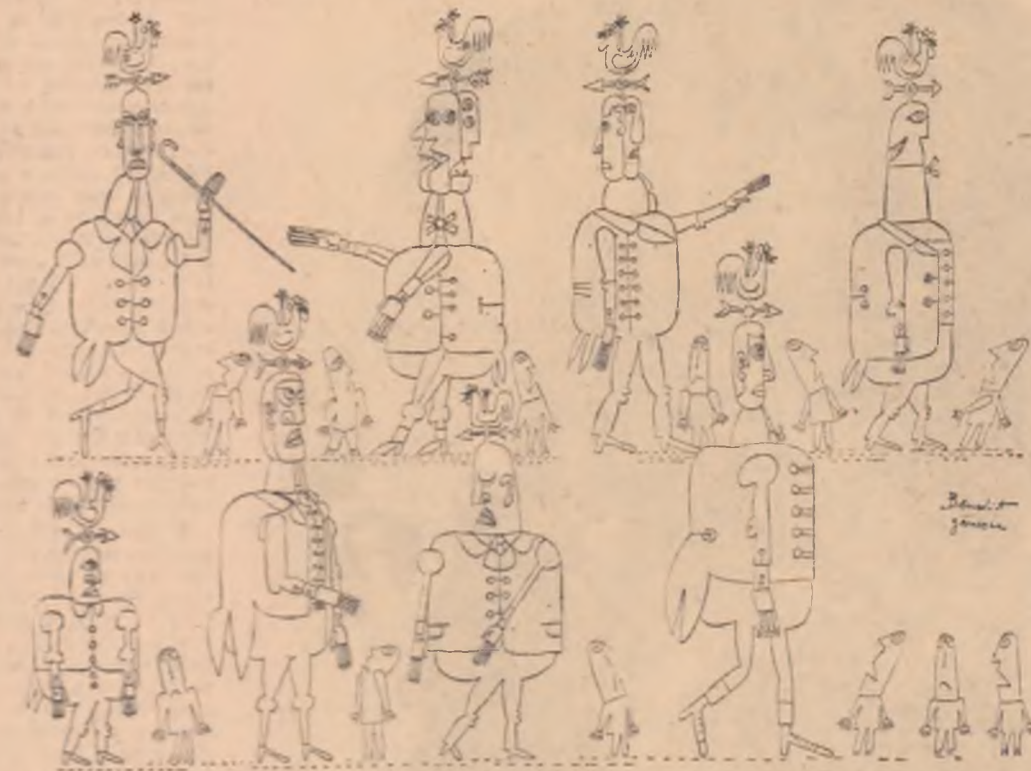
— REPORTAJE

de Radu Tudoran, Sânziana Pop
și Gica Iuteș

Proletari din toate țările, uniți-vă!

LUCEAFĂRUL

SĂPTĂMINAL AL UNIUNII SCRITORILOR DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA
ANUL XI — Nr. 22 (318) ● Redactor-șef EUGEN BARBU ● Simbătă 1 Iunie 1968 ● 8 pagini 1 leu

Desen de BENEDICT GĂNESCU

ROMANIA ANTIQVA de ION NICLEA, ce e proiect de CONSTANTIN DAICOVICIU și alții găsiți de ION BRAD — esk liber la EDITURA MERIDIANE

SĂPTĂMÎNA

SCRISUL ROMÂNESC AZI

E limpede că literatura care se scrie azi nu poate fi înțeleasă izolat de ceea ce se petrece pretutindeni în țara noastră, de preocupările și necesitățile primordiale ale publicului căreia îi este adresată. Tot ce ne străduim să realizăm capătă sens numai prin raportare la problemele mari ale României contemporane. E absurd să-și închipească cineva că lumea poate merge într-o parte și literatura în alta.

La „Luceafărul” ne-am străduit tot timpul să subliniem și să reamintim mereu acest adevăr tuturor celor care l-au uitat sau se fac că îl uită. Desigur uneori intențiile noastre bune n-au fost duse până la capăt. Dar, numai pe cine nu îl dor alte cauze decât cauzele propriului său confort de moment e preocupat exclusiv de a nu greși. E dificil de asigurat vieții literare acea stare de permanentă efervescență creatoare, acei permanent climat creator, mergând în toate și cu toate la sigur. Pe această linie dezvoltând experiența promițătoare, contribuția pozitivă pe care „Luceafărul” le-a adus în peisajul vieții literare românești, vom persevera în viitor.

Sînt probleme complicate, sînt răspunderi foarte mari care ne stau în prezent tuturora în față. La toamnă va avea loc, probabil, Conferința pe țară a scriitorilor, care urmează să dezbătă într-o atmosferă principală și la finuta intelectuală necesară, întreaga

activitate depusă în ultimii ani pe tărîmul scrisului, să fixeze noi jaloane pentru perioada următoare.

Tocmai în vederea pregătirii acestui eveniment, „Luceafărul” înțelege să întreprindă o acțiune de promovare mai pronunțată a unei literaturi angajate în contextul de probleme specifice realităților românești actuale, a unei literaturi care să constituie parte integrantă din tot ce se realizează astăzi în România. Tocmai în vederea pregătirii acestui eveniment „Luceafărul” înțelege să-și îndrepte și mai mult eforturile în vederea asigurării unui climat favorabil dezbaterilor constructive de idei.

Literatura a înregistrat, fără îndoială, în ultimii ani — termenul e sablon, dar nu există altul — însemnate succese. Alături de numeroși scriitori talentați care s-au impus de mult timp conștiinței publice, s-au afirmat, în răstimpul care a trecut, de la precedenta Conferință pe țară a scriitorilor, numeroși tineri realmente talentați. Noi nu am ezitat să subliniem în „Luceafărul” acest lucru. Dacă s-ar face o statistică — și intenționăm ca într-un număr apropiat să prezentăm așa ceva — ar putea vedea oricine, că marea majoritate a poezilor, prozatorilor și criticilor prezenți astăzi în

EUGEN BARBU

(Continuare în pagina a 7-a)

Mihnea Gheorghiu

Umanități

Întreaga inteligență românească se poate felicita pentru măsurile guvernului privind perfecționarea învățămîntului de cultură generală, profesional, tehnic și superior, care vor înălța și mai mult funcția socială a școlii, rolul ei în procesul energic și stimulator de realizare a nașunii noastre socialiste.

Oamenii de artă și cultură se bucură de pe acum la gîndul că, prin introducerea obligativității celor zece ani de cultură generală pentru întregul tîneret din România, se ridică o nouă generație de cititori și de spectatori, un public cult, receptiv la toate progresele unei gîndiri umaniste la înțelegerea căreia, pînă nu de mult, pedagogii și propagandiștii, scriitorii și artiștii erau nevoiți să-și pună mereu problema obstacolelor accesibilității, a diversificării pe trepte și așteptărilor de care ne-am izbit în etapele anterioare.

În actuala etapă istorică a construirii socialismului în România, se profilează deci, o dată cu formarea unor noi cadre de spectatori la nivelul mondial, o dată cu dezvoltarea multilaterală a personalității umane, o categorie structural nouă ce nu se poate defini decît în termenii unei noțiuni noi: **intelectualul colectiv**. Asigurînd poporul o viață demnă pe plan material, partidul, prin măsurile adoptate de recenta plenară a Comitetului Central, a deschis astfel, cu înaltă prioritate, o pagină nouă în istoria civilizației românești.

Un intelectual colectiv

Avantajele acestui salt calitativ în progresul nostru spiritual nu se limitează doar la cerințele acestei etape și la specificul ei în cadrul general al concepției marxist-leniniste despre viața socială în condițiile dezvoltării bazei materiale a socialismului și ale statului socialist. Ele corespund pe deplin obligației internaționaliste față de clasa muncitoare, față de toate popoarele care doresc să faurască orînduirea socialistă, de a demonstra că socialismul, orînduirea noastră nouă, este incomparabil superioară orînduirii vechi capitaliste.

Authorul cărții *Opiumul intelectualilor*, filozoful burghez Raymond Aron, apostol al teoriei alienării omului modern, a susținut totuși la U.N.E.S.C.O. că „marxismul aparține prezentului”, nu însă fără a-i lua peste picior pe „marxiștii parizieni” care se fac rînd pe rînd „umanști” și „istoriști” într-o oscilare permanentă a interpretării lui K. Marx, fie ca „un moment al istoriei” (pe linia lui Lukacs), fie ca „analiză științifică” (în perspectiva lui Weber și a structuraliștilor). Poziția marxiștilor din țările capitaliste (sau cu „economie mixtă”, cum le denumesc unii) diferă adeseori; de pildă J. P. Sartre respinge dialectica naturii, dar afirmă că materialismul istoric este singura filozofie posibilă a epocii noastre.

(Continuare în pagina a 7-a)

ION BRAD

Decebalus per Scorilo

Pe actul de naștere — vie pecetea.
Foamea de ființă, aprigă setea,
Decebal fiul scoboritor
Din Scorilo muntele.
Scorilo pădurea.
Scorilo regele ogor,
Decebal fiul.
Decebal ultimul.
Decebal soarele răzvrătitor.

Nu te mira, singele meu!
Din rețetele vine,
Riul roșu s-a întors înapoi
Pînă la tine.

Nu te cutremura, creștetul meu!
Și-n fine s-a-ntors
Decapitatul.
Spaima Romei de marmură,
Capul lui păduros.

N-auzi cum cîntă
Un fluier de fag
Un fluier de piatră?
Un fluier de os?!

Cetăți înne gurate

Cetăți inegurate,
Stînci-cetăți,
Din aripi vremea bate
Cu mari singurătăți
De munți invinse toate
Cînd Soare, tu, te-arăți
Emblemă nemuririi
Pe zidul fulgerat
Cu vulturii privirii
Rotînd un zbor bărbat.

Pe cînd Zamolxe încă
Un om ca noi erai,
Pe jumătate stîncă,
Pe jumătate plai,
Zeii tutelar
Noi singuri te-am ales
S-avem de munte fruntea
Și tălpile de șes.

DISTINGUO

ÎNDRĒPTAR PENTRU CITIREA LUI PROUST

(VI)

Trecînd însă la subiectivitatea formulei de roman, pe care Proust și-o declară de neînumărate ori, iar criticii i-o afirmă ca fiind aspectul capital al creației lui, cu însemnate consecințe asupra istoriei genului, orientarea percepției nu i se schimbă. Dar mai întîi cercetarea de sine, ajunsă pînă și la forma de acrobție a celor mai fugitive senzații și noua atitudine de romancier propusă de Proust. Ea provine fără îndoială din fiziopsihologia lui feminină și unele asocieri, pe care critica le-a și făcut între A la Recherche du Temps Perdus și La Princesse de Clèves, sînt pe deplin întemeiate. Se poate chiar afirma că, în final, literatura proustiană, pînă să-și configureze această viziune a rădăcinilor lumii, e un jurnal intim de femeie cultivată, conștiința proprie înlocuind oglinda de bu-duar, în care ea se privește îndelung, se auto-analizează, la culcare seara ca și la trezire dimineața.

Așa începe dealtfel Du Côté de chez Swann, cu rememorarea epocii a tuturor senzațiilor de adormire și de deșteptare din somn, și numeroase alte pagini ale ciclului întreg nu diferă calitativ de acestea. A le citi fragmentar, izolate de marea unitate narativă care le luminează funcțional, înseamnă a citi greșit. După cum se știe, André Gide însuși s-a văzut cu regret în eroarea de lectură menționată, devenind înăse nelămurit, ferventul cel mai de seamă al noului romancier. Cititorii mai calmi, dacă nu mai sașaci, au descoperit însă dintr-o dată cum paginile, așa zicînd, de toaletă morală sau de auto-scoapă feminină se desvoltă umitor în adevărate studii de psihologie modernă. Sub ascuțimea analizei de sine apar noi adevăruri psihologice, opuse concepției clasice a conștiinței, cum sînt disoluția identității personale, înfrățirea a multă a unei același individualități, discontinuitatea eului, masca socială și realitatea individuală, însfrîșit mobilismul vieții interne și misterul personalității, urmările chiar ca ereditate în inconștient, „această mare noaptea nepătrunsă și descurajatoare a sufletului nostru, pe care o socotim vită și neam”.

Cît privește alcătuirea conștiinței, nici ea nu mai corespunde vechii organizări. Sustrase voinei și interdicțiilor sociale, viața sufletească, sporîndu-și confînutul cu multele și abia descifrabilele adaosuri ale inconștientului, ni se compune din structuri inaparente, la care se ajunge numai cînd și cînd prin „intuiție” și prin „memorie involuntară”. A la Recherche du Temps Perdus înseamnă de fapt o căutare a structurilor sufleteste inaparente” întemeindu-se narativ pe înșeși împrejurările, care le desvăluie. O astfel de împrejurare, la mulți ani după viața de copil dusă la Combray, este pentru Proust

VLADIMIR STREINU

(Continuare în pagina a 7-a)

Prezența lui Vladimir Streinu în peisajul criticii literare actuale de la noi apare mai mult decît semnificativă. E vorba, mai întîi, de semnificația pe care o poate avea conținutul unei activități de comentare atentă și cu pasiune a fenomenului literar, început acum cîteva decenii. E vorba apoi de semnificația pe care o poate avea însăși prezența unui condei de incontestabil prestigiu și autoritate alături de atîtea nume tinere; e vorba, așadar, despre semnificația pe care o poate avea în contextul culturii românești de astăzi aportul comun al unor intelectuali de generații diferite. Mai este vorba, în al treilea rînd, și despre semnificația pe care o poate avea nu numai permanența unei activități, nu numai pasiunea în studiul literaturii la zi, dar și o anumită perenitate de principii. Vladimir Streinu face parte din categoria oamenilor de mare prestigiu intelectual, al căror trecut democratic se conjugă intim cu prezentul. Indiscutabil, în fața unor asemenea situații, cultura socialistă nu se poate prezenta altcum decît în întregime deschisă. Indiscutabil, în asemenea cazuri — și cel al lui Vladimir Streinu este departe de a fi singurul — cultura socialistă actuală apare ca terenul cel mai propice pentru punerea în valoare a tuturor resurselor posibile de energie și talent.

E undeva, sincer vorbind, o oarecare notă de mindrie pentru noi, cei mai tineri, să-l știm alături în tot ce ne străduim să întreprindem bun, pe Vladimir Streinu. Nu-i tot una al cui elev te declari. Nu-i tot una să primești sfaturi ori să-l simți alături pe cine știe ce ins obscur, — nerealizat în propria-i meserie, care s-a apucat să facă critică literară ulterioară, potrivit unui concurs determinat de împrejurări, — sau pe Vladimir Streinu. Din generația aceasta a oamenilor de aleasă ținută intelectuală, din care a făcut parte și Blaga, și Vianu, și Călinescu, și Ralea, activează astăzi în publicistică, în cercetarea literară, în literatură chiar, un număr impresionant de personalități, care nu pot constitui pentru noi decît strălucite exemple de abnegație, corectitudine, seriozitate, profunzime și informare multilaterală.

Din acest punct de vedere cele două volume, recent apărute la Editura pentru literatură, însumînd Pagini de critică literară din opera lui Vladimir Streinu, vin să confirme spusurile de mai înainte. Sint adunate aici diferite studii despre o serie întreagă de poeți, prozatori și critici, majoritatea din perioada dintre cele două războaie mondiale, precum și un număr de eseuri ori studii de estetică literară — toate publicate în perioada 1928 — 1948. Ne aflăm, prin urmare, în situația de a cunoaște — desigur sub aspectele ei principale — evoluția unei conștiințe critice pe parcursul a două decenii. Spațiul prezentei cronici nu permite — e lîmpe — o analiză detaliată a pieselor antologate, cu punctele lor rezistente și punctele lor mai puțin rezistente.

Totuși, notele acestei activități pot fi observate și reținute, măcar în liniile lor generale.

Ceea ce impresionează plăcut, de la bun început, pe cititorul Paginilor de critică literară la care ne referim este acuitatea și profunzimea observației. Vladimir Streinu a practicat și practică un „gen” de critică literară eseu. Cartea sau autorul comentat devin obiecte de minuțioasă și inteligentă analiză critică, dar și pretext de filozofare, pretext de profundă reflecție metafizică. Se realizează astfel o perpetuă pendulare între concretul operei și universalitatea ideilor sub semnul cărora ea se dovedește a sta. De aici farmecul deosebit al fiecărei studii, al fiecărei analize, concepută cumva în spirit montaignian.

Citez la întîmplare din primul studiu despre Argezi: „A preciza limitele unui univers poetic înseamnă a fi încercat un frisson nouveau, așa cum încercase pîre Hugo la contactul cu opera lui Baudelaire. Dar a contura în mod exclusiv un profil moral, cunoscut mai dinainte de la alți poeți, se pare că nu este o îndelungată de critică. Intr-adevăr, Baudelaire descoperise în sensibilitatea sa un nou continent, căuța să pună în circulație, pentru întîia oară în literatura umanității, cîșelul negativ al universului moral burghez; lucra violent într-o substanță violentă.” (...)

cum își frămîntă nehotărîtele arhitecturii curbe de fum în jurul titlului refuzat al acestei schițe critice imi amină judecata asupra celei mai noi dintre cărțile lui N. Iorga.”

Observațiile își păstrează, în chip cîuic, — venind parcă să demonstreze ideea că nimic nu-i nou sub soare, — o surprinzătoare actualitate. Detașate de ansamblul de date concrete la care se referă, ele pot desemna sau referi despre situații prezente.

Lată un pasaj din eseu: Estetica inimii: „Criticii profesionali i se pun de la sine cîteva întrebări. Unele privesc dificultatea internă de a vorbi

CRONICA LITERARA

Gh. Achiței

VLADIMIR STREINU:

Pagini de critică literară

(vol. I și II)

despre opera de artă. În cuvintele tuturor, adică în cuvinte șterse, îmbătrînite, devenite abstracte, et are de lămurit realități literare, al căror sens, cel mai de preț, rămîne definitiv prins în cuvintele concrete, care l-au exprimat. Întrebarea pe care o flutură acest conflict de vocabular se referă așadar la măsura explicației critice.

Critica se face și fără conștiința piedicilor ei, nici vorbă: numai că aceea care singură și le arată, are puțină să fie mai prevăzătoare și deci mai prevăzătoare cu mijloace, care să-i mărească măsura explicației. Dicționarul operei fiind unul, iar al criticii altul, putem deseori citi caracterizări critice, în care această preocupare nu se reflectă în nici un fel: ele sint atît de vagi, că se potrivește celor mai feluriti scriitori. Sint dar de o promiscuitate pe care tendința la formula unică, justificată de scriitorul unic, în orice caz o micșorează, dacă n-o poate suprima. Dificultățile interne ale criticii sint numeroase; dar nu despre ele vrem azi să ne întîrețim cititorii.”

Un joc fantastic al ideilor, al tentațiilor de a propune soluții, al asociațiilor inedite asigură celor mai multe dintre piesele critice antologate în volumele Pagini de critică literară de Vladimir Streinu o atracție deosebită, un permanent interes.

Dincolo de toate acestea se cer subliniate frumusețea stilistică inconfundabilă, grija pentru puritatea și melodicitatea frazei care, de mult timp, cupus pe Vladimir Streinu printre maeștrii de seară ai verbului ce i-a avut vreodată scrisul românesc.

Fișe

PASTEL

Începutul verii chineze, dincolo de Canton, plutind cu o mașină rapidă spre Muntele Norului Alb. Orezările par patinoare translucide în care plutesc miliarde de fire verzi.

Bivoli monumentali punctează deșertul acvatic. E o căldură wmedă, excitantă. Ieri parcă am supraviețuit unui uragan ce transformase orașul într-o imensă Veneție. N-am văzut nicăieri atîta descreștere în natură. Fluviul Perlelor fumează, sampanele pluteau agitate la înălțimea caselor și din cer cădeau pe străzi fulgere albastre. Un biciclist se prăbușise înaintea noastră, evadînd dintr-un labirint de fire electrice de înaltă tensiune. Acum totul e pașnic, cerul are o culoare melancolică. Rațe în cîrduri imense caută refugii de umbră. Miriade de fișari caută lacomi ceva de devorat. Urcăm ușor spre locuri cu climă mai bună. Într-o oră sintem în niște cabane spațioase de piatră cu palmieri pitici practicați în micile patii în stil chinez, cu aglomerări de pietre supra-realiste pentru încetarea vîntului, locuri de meditație. Jos, pe micile pajști de un verde lustruit, accentul roșu al terenurilor de baschet, cu o zgură perfect întrefîșurată. Undeva, pe aici a existat vechiul Templu al celor două riuri, acum între potecile sacre s-au construit bazine pline cu pești magnifici, cu ochi bulbucați, de culoarea carminului, plutind somnoros într-o apă verde. Le aruncăm fărîmături și privim lanternele de Nîrle colorate. Între zidurile vegetale ale grădiniilor interioare, plutește același aer acid, înăbușitor, aceeași umezeală. Un papagal vorbitor punctează clipele exclamînd în dialectul localnicilor. Nu strigă „Șo-me-me” cum striga cel de la Shanghai din bazar, pasăre comercială în stare să aducă toată strada în îngustul magazin. Glasul lui răgușit, indecent, nu reușește să acopere zgomotul continuu al lăcăturilor textile care rup aerul, zgîndărindu-ne nervii cu șueratul lor metalic, asurzitor, obsedant. O imensă posesare are loc în vîzduhul ocupat de un nor de ființe vorace acoperind soarele. La întoarcere, o pană de motor ne silește să coborîm... Șoseaua de piatră, roșcată și mîncată de ploaie nu arată nimic deosebit. Asem o oră de așteptat și pornim spre un crîng de salcîmi. Nimic nu presimțea surpriza totală de mai tîrziu. Dintr-o dată ne aflăm deasupra unei prăpăstii de stînci, împodobită cu monumente funerare. Un imens osar implantat în roca dură ni se înfățișează în toată grandoarea lui tăcută. Pietrele tombale sint devorate de iarbă. Mormintele par niște bazine circulare, străjuite de falii în care sint înșefite inscripții în vechea limbă chineză. Lei de marmură carbonizată răsturnați în vegetația nemiloasă răcnesc fără glas spre cerul impasibil. Locul e minat de torente, în unele locuri apele și-au săpat canale roșcate cărînd cu ele oase și urne, pietre și citate. De jos, din punctul terminus al văii ascuțite, năvălește fără prîhnid leandru, vestit de un parfum nebun ce urcă în valuri. Pămîntul e scormonit cu furie de imense furnici lacome cum nu am văzut nicăieri. Pămîntul argilos, afinat, este mutat într-un loc necunoscut odată cu trufiile ascunse sub versuri acide. Sus au rămas pinii tropicali, rari, albaștri, găsiți și în paginile lui Proust, araucarii, sub care mișună sopțile. Spectacolul întregului munte plin de cavouri negre, de lespezi ruinate de uitare, mă îngheață. Imi amintesc că pe drum am dăzut lîngă gardurile spoite cu var, chiparoși funerari, tunși ca niște fuloare, neclintii la mișcarea aerului, veghind și ei, anunșînd moartea și fînului de aici. E un loc al meditației solitare tulburat de o izbucnire neașteptată. De sub stelele antice se ridică într-o secundă cîteva mii de fluturi, și ei negri, plutind leneș deasupra cercului montan. Cerul se întunece. Fișitul moale, lacom, degușător unge parcă vîzduhul. Mi-am amintit că pe tîmpla caselor am văzut sculptat în birnele horizontale semnele cabalistice ale eternității. Mă înțior și vreau să fug. Sus zăresc ca pe o geamandură o mică livadă de li-și, plină de fructe aprinse, de mărimea ghindei, un fel de mandarine cu gust amărui-ădule. Lîngă mine terenul, acum mocinos, e invadat de ochiul dragonului. Imensa posesare de deasupra nu a luat sfîrșit. Norul de lăcuste s-a oprit deasupra locului fără vînt și își continuă bucanările deasupra recoltelor exuberante. Mirsoase a păduche de lemn, pîianjenul acela acvatic care fupe pe frunze uleioase, ștîcînd în soare.

Toată truda minuțioasă și vitată a transmițerii, tabloul funambulesc al cîmîtîrului distrus de vreme și cărat de torenși spre locuri necunoscute ar trebui cîndva agrăvată cu artă...

E. B.
(JURNAL IN CHINA)

Interludii literare:

MARIN SORESCU

Am fost șocat găsindu-mă în fața fotografiei lui Jean Cocteau, realizată de Gizèle Freund, și descoperind a-numite asemănări cu Marin Sorescu. (Nu cred că poetul nostru să fie conștient de aceste coincidențe de portret și să și le provoace în chip premeditat). Mai întîi părul „gonflat” — ca niște alge vilvoate — apoi aerul distrat — „Un pied sur le sol, un pied dans le vide.” La Sorescu trăsăturile feței sint mai scobite, mai ascuțite (acesta e cuvîntul), linia nasului prelungită neglijent — natura mamă (oltenescă) n-a iubit estompa, lucrînd exclusiv cu dalta.

Sau aceste comparații fizionomiste cu Jean Cocteau sint declanșate involuntar de impresia pe care mi-o lasă figura literară a lui Marin Sorescu? Reușita sa ușoară, neașteptată și științificoasă, gesturile de „enfant prodige”, amestecul din scrierile sale între un cotidian prozaic și reflexele misterioase, evanescente ale suprarealului, jocul excesiv de familiar, profan, ireverențios cu noțiunile și sentimentele „metafizice”, și, înșfîșit, acel neastîmpăr drăcos, acea curiozitate neistovită după „altceva” care-l face să treacă simplu, fără nici un fel de complexe, de la postura de parodist la cea de poet „filozof”, de la proza ritmată pentru cei mici la piesa de teatru „Iona” și de aici la comentariul desenelor de film animat al mult înzestratului pictor Sabin Bălașa — toate degajă o disponibilitate sufletească la Cocteau (sper că paralelismul nu va acționa în toate: Jean Cocteau se amuza și în orchestra de jazz a cabaretului „Le Boeuf sur le toit”).

Dar cît de incerte i-au fost începuturile literare! Imi amintesc de o seară, cînd, în redacția „Vieții Românești”, m-a vizitat un tinerel cam sfrișit, din cale afară de rușinos (redactor la „Viața Studențească”) și care mi-a pus pe masă un pachet „cu creații” scuzînd actul de „tortură” prin faptul că sintem „aproape conștienți” (satul său este vecin cu al meu deși la o depărtare de 12 km., spațiu umplut cu dealuri și păduri cu nume răsunătoare: Glăvan, Răchita, Jariște, — ți le amintești, Marine?)

Mărturisesc rușinat că n-am fost străfulgerat de nici o previziune ocultă în legătură cu viitorul destin al autorului, n-am strigat, parafrazînd, „Ecce homo!” Niște poezii de un sentimentalism lăcrămos, cu derivații din literatura dulcei urbe a Ieșului — acolo a urmat facultatea — precum și parodii care atestau spiriteneala de spirit dar iarăși prea topirceniste.

S-a întîmplat apoi să lucrăm împreună la „Lucaefărul” și să asist la miraculoasa transformare a crisalidei în fluture. Se poate afirma că este unul dintre scriitorii „făcuți” de această revistă. Amintirile mele de la „Lucaefărul” sint intim legate de periplu-urile lui de prin redacție — mersul țepăn, nesigur, parcă pe catalige, vorbirea repetată și o grimasă dureroasă cînd ride — ca și cum celălalt „eu” s-ar mira, copleșit: „Uite, domle, cum poate ride omul, uitînd de piericiunea oricărei ființe și a întregului univers!” Fără a iubi înfruntarea, delimitările bătaioase, dimpotrivă, ocolind cu mare prudență și diplomație orice ascuțit în relațiile cu colegii s-a exersat totuși în domeniul temut al parodiei („Singur printre poeți”) — și cu atîta artă încît, într-un articol din „Gazeta Literară”, Leonard Gavriluș ajunsesse — nu se știe prin ce miracol posnaș de substituții — să analizeze, cu toată gravitatea, o poezie a lui Victor Fellea care era, în realitate, o parodie comisă de Marin Sorescu, la adresa poetului clujean.

Și, deodată, — lovitură de teatru pentru cei care ignorau debutul lui Sorescu în versuri — parodistul scrie poezie serioasă. (Primele lecturi la cenaclul „Nicolae Labiș”) au provocat un entuziasm indescriptibil întrucît se dovedea că povestea cu calful din Bagdad travestit în drumeț obișnuit mai poate fi adevărată. Marin Sorescu nu a revenit, firește, la vechia sa poezie ci, și aici stă valoarea actului său, a negat-o dialectic, asimilînd cu inteligență experiența interludului său satiric, sau, mai exact, a realizat o sinteză originală între fibra sa sufletească lirico-sentimentală și cea ironic-zeflemeitoare.

Cîte nu s-au spus în critica noastră despre Sorescu! Unii l-au văzut stînd tot timpul cu mina la falcă și meditănd adînc asupra limitelor cunoașterii umane. Alții l-au îmbrăcat în costum de păpușar, considerîndu-l un simplu bufon și un calamburgiu. Ca de obicei — cum ar zice Sorescu — adevărul se află la mijloc. El este un sentimental care se ia în zeflemea, un romantic (sic) care-și întoarce pe dos — ca pe o mînușă — iluziile. Este prea satiric de clișeele poeziei — după ce le-a parodiat — sintetizat de la mai consuma cu solemnitate și prea aproape sufletește de iradițiile fascinante ale vișului poetic pentru a rămîne la simple exerciții de bufonerie.

Poeziile sale încep capricios și sfîrșesc la fel. Preputînd — cel puțin formal — regulile stricte de compoziție, lasă oricum, o puternică impresie de „înachevare”. (De altfel singur se laudă într-o poezie „Pentru că nu am timp / Să-mi duc pînă la sfîrșit propozițiile, / Încep totul, măcar atît...”)

Cuvintele și le ia de pe toate drumurile — uneori din arile lingvistice cele mai prozaice — formule din discuțiile de pe stradă, expresii șablonarde de ședintă etc., tot atîtea paratrăznete în calea furtunilor lirice. Căci de nimic nu se teme mai mult Marin Sorescu decît să repete gesturi poetice pe care cîndva le-a ironizat. De aici o vigilență perpetuă. I se pare că a devenit prea patetic, reconstituind mitul „Mesterului Manole”? Pe loc azvirle o glumă, spunîndu-le „prea frumoaselor și iubitoare Ane”: „Mă lertați că nu v-am mai zidit de vîi, / Am avut mai multă încredere / În cărămizi”. Bravul soldat „Svejk” (rezemat de pușca sa ruginită încă din timpul primului război mondial) răspunde stereotip solemnelor interpretări ale morții cu o ocară (pe care redacția nu-mi îngăduie s-o reproduc).

Să mai amintesc împărțirea lucrurilor în două: ele și numele lor, substituiri ale oamenilor prin obiecte, contemplarea cu ochianul întors a unor împrejurări banale din existența cotidiană? Și, cu toate acestea, puține sint creațiile altor poeți din generația sa în care cu mijloace așa de simple să provoace, cînd nu ne așteptăm, unde de un lirism atît de pur. E înușit să mai cităm exemple. Am spus mijloace așa de simple, de fapt, aici cred că descoperim una din „cheile” poeziei sale: aflat în fața unor aspecte complexe de tehnică literară el procedează ca Alexandru Macedon: taie dintr-o lovitură nodul gordian, adică simplifică voit. Nu știe cum „să pună în scenă” mai bine o stare de spirit? O va azvirli în poezie, fără să mediteze mai mult, cu o teribil de mare candoare (unii l-au bănuț în mod fals de calcul literar, de premeditare).

Căci vreau să spun rîspicat: cine nu înțelege ingenuitatea talentului lui Marin Sorescu nu înțelege esența poeziei sale. De aici dilema imitatorilor — se știe că sint mulți tineri care „soreșcineză” — aceștia neînțelegînd că la Sorescu nu este vorba de simulare, de poză ci de expresii directe ale unui mod de a fi nativ.

Și tocmai cînd se părea că a cantonat definitiv în regatul poeziei și că se pregătește să-și fortifice domeniul nobiliar iată că dă semne de nerăbdare, de nesățietate și trece la proza pentru copii, la teatru, la scenarii de film animat etc. Să spunem care ar fi primejdia care l-ar putea pîndi cîndva? Aceea a unei specializări excesive. Atunci miracolul s-ar spulbera, devenit simplu meșteșugar ar cădea rol manierismului, și-ar industrializa „truvaiurile” astăzi găsite pe căi atît de spontane, cu atîta grație a întîmplătorului. Deocamdată însă nu sint semne că demonii săi interiori s-ar fi domolit. Mai sint încă multe zonele virgine, pămînturile necunoscute pe care le va explora acest scriitor, cu același aer al lui distrat, cu ochii pe cer și, în același timp, atît de aderent la real, schimbindu-se peste tot ca la el acasă, schimbînd simplu, fără nici un fel de complexe, uneltele de creație cele mai diferite.

AL. OPREA

Zei și prinț soareci se cheamă povestirea autobiografică, probabil cu elemente de ficțiune, a poetului Dimitrie Stelaru, apărută în martie trecut. Am citit-o cu via curiozitate pe care am avut-o todeauna față de strania lui poezie, oricât unii l-ar bănuși de mistificație, ca și față de mitul vieții în care poetul a știut mereu să se învâluie. De la el, căci n-aveam altfel de unde (Bibliografia literară românească 1948-1960, de pildă, nu-l înregistreză), am aflat că s-a născut la 9 martie 1916 în orașul dunărean Turnu-Măgurele, că numele lui real e Dimitrie Petrescu și că debutat cu pseudonimul D. Orfanul pe la 20 de ani cu placheta de versuri Abracadabra, tipărită la Progresul artei (mi s-a prezentat placheta) și că atrăsese atenția abia cu a doua plachetă, Preamărire durerii, tipărită la

ei în carnea mea au prins rădăcini, au înflorit apoi. Și-a scos veșmintul. Devenise lumină. Întra cu brațele albe, cu pletele negre, cu pieptul, în soare. Era soare. Sufletul mi s-a dus în ea. Niciodată n-o să plutească înra stelelor în mări cu ochii mei în ochii ei. O simfonie pură, sfântă. Groapa cu var s-a schimbat într-o întindere fără demădăre. Ea vorbea de corăbii cu pinzele aurii; insule neiesite din prunduri vreedă erau simii ei. Pletele unduiau fum de vesnicie. Ardea toți".

Confesiunea alternează planul poeziei cu al prozei sarcastice. Maria-Maria moare de frig, și poetul, se mută în Ferentari. După trei săptămâni, un prieten, Costel, "scritor de versuri" și el, îl ascunde la un cășerțor spre a-i anunța, conform dorinței sale, decesul

noi despre Gabriela Mistral. Teatrul Maria îi cedază spectacolul Orașul fără avocați cu Ion Ionescu, Radu Beligan, Ninetta Gusti, Fory Etterle, Tanzi Cocco. Poetul Ștefan Stănescu îi citește din volumul său Arca lui Noe (1937), din Rilke și Mallarmé, grupul de la Albatros îl invită la masă. "Mi-e foame și mâncă ouăle cu coajă cu tot... Simburii măslinilor trec dintre fălci mai departe". Simion Stolicu crede a fi descoperit prototipul Eumene într-o fată de peste munti cu numele de Ifigenia. Stelaru rămâne la imaginea sa imaterială (rezultat din reuniunea pronunțorului cu și mense).

"Pentru mine, Eumene rămâne în vis; e nebanuită, tremură în gîndul meu și nu mai cunoaște altceva decît cerul meu".

Visita la E. Lovinescu e relatată ca un vis, cu multe interogații:

"Am fost nebun în miezul verii, la plus patruzeci de grade, am bătut la casa cu scriitori a lui Eugen Lovinescu? Imbrăcat cu o mantie de poezie din cauciuc negru? de se topea la cea mai slabă atingere a soarelui? că la rugile maestrului, eu nu mi-am scos mantia? nici de teama celor treizeci de poezi, prozatori și critici din camera cu pereți de file înnegrite? frumusețea femeilor dezvelite care își făceau evapările? am fost nebun? Vezi, eu nu vedeai prin mantia de cauciuc pielea roză a cer, ce era să răzînd gol puscă între stîlpii nobili ai artei?"

Ultimele pagini notează întâmplări din timpul războiului. Poetul ar fi pus pe foc un exemplar din Mein Kampf, și, trădat de pictorul Ceglar, ar fi scăpat cu greu de pedepșă. Arestat ca dezertor, ar fi reușit să fugă de sub escortă, îmbătîndu-se senin și distrugîndu-și arma. Împreună cu prietenul său Costel, a avut timp să anticipare în intrarea Zalomit. Era parazitat de un individ gras, poreclit Corbul. A locuit apoi cu sculptorul Ion Vlad în strada Batiște. Dînd un telefon ca din partea ministrului de Justiție, a salvat de la moarte pe invatatorul Claudiu Moldovan, arestat pentru că refuzase ordinul de chemare. Bombardamentul din ziua de 4 aprilie 1944 l-a surprins într-un bloc de lângă poșta, unde a căzut o bombă. S-a bucurat de faptul că fusese atins și comandamentul militar de la hotelul Splendid. A văzut dezastrul de pe Calea Grăditei. În Batiște l-a dormit suflul exploziei unei bombe. Pleșind cu Ion Vlad "în dispensar" la Călărași, a început să scrie o "istorie sentimentală" a acestor meseri care nu i-a adus decît o pereche de pantofi. Ar fi "pocnit" un agent de siguranță care-i urmărea. Un prieten, Dardar, i-a prezentat cosmele Xaxa, mama sa, cîntăreașă pe drumul Cișmelei, foarte aspră cu clienții anul betiv care nu plătește consumația și la pictorul de lemn). Fiul îi fură din bani tinuți în niște punguțe astuse sub rochie. La Călărași, sosește și pictorul Mirea cu o fetiță și un cășerțor. Orașul fiind bombardat, poeta pleacă spre Turnu-Măgurele, unde-și vede mama. La București locuiește apoi împreună cu sculptorul Dincă la Muzeul Aman. Dincă citește versuri, dar poetul nu scrie, pentru că afară se aud pașii pătrulei germane. "Cine știe în ce curte mă pătrund, în ce restaurant. Doar îmi zici: Și noi soareci. Ha-ha-ha!" În curind însă se vestește pacea. Entuziasmat, poetul se agită de pictorul călăuzit de bronz al lui Mestrovici din pașă palatului și "peste niște case care s-a abătut o căpă după urările prelungi" ale multîmii, strigă: "Trăiască Stelaru!"

CONTROVERSE

de Al. Piru

Confesiunea unui poet

Astoria în 1938, înainte de a fi fost prezentat lui E. Lovinescu. Am scris despre toate acestea în Viața românească nr. 3 din 1946 și într-o notă din Națiunea cam tot de atunci. Inițial volum publicat sub numele D. Stelaru, Noaptea geniului, datează din 1942, al doilea, Ora fantastică, prefată de E. Lovinescu, din 1944. Titlurile de volume anulate între 1939 și 1942, Cetatea de marmură, Vagabondul și Treceare au fost părăsite (ultimile erau programate la editurile Cadran și Alfa). În culegerea din 1967 Mare incognitum, volumul Ora fantastică e datat greșit din 1942. Ordinea volumelor e aici: Ora fantastică, Cetățile albe (apărut în 1946), Noaptea geniului.

Confesiunea din Zeii prinț soareci începută, după mărturisirea autorului însuși, la Sighșoara în 1945, se referă la anii stagiului bucureștean dintre aproximativ 1934-1944.

Poetul, orfan de tată din primul război mondial, a dus multă vreme existență de pur vagabond. Îl vedem la început între Mandravela și Spitalul Central într-o "plantație" de salcîmi, hrănindu-se cu struguri furate din cobșile oleziilor. Era îmbrăcat sumar, numai în vestă, cu un piept de cămașă, și pantalonii căpșuți în spate cu ziar, și mușca temporar ca hamal clandestin, dormind în gară. Dat afară de la Universul lui Stelian Popescu, i s-a ră permis în fine poezie la Adevărul literar și artistic. La un hotel al săracilor zis palatul Știrbel, unde se dormea în comun cu trei lei pe noapte, cunoaște o adolescentă exploatăată de un fotograf din Constanța, venită și ea să-și caute norocul în București, pe nume Olivia sau Maria-Maria (a se vedea poezia Maria-Maria din Ora fantastică). Invadată amindoi de insecte, poetul și muza se instalează la o bătrînă, într-o magazie de doi metri pătrați cu pat din trei scînduri aruncate pe niște lăzi. Izbutesc să se deparatizeze într-o groapă cu var rămasă de la construcție părăsită, gustînd pentru înfrînță dată înlicirea.

"Așa e vina din care sug ei viața: cu singe murdar, vinat și împuțit. Mie, ască, ce-mi rămîne? Tristețea! Și-o cînt, în orchestra sfericului".

Fost-a Dimitrie Stelaru student? Ar fi locuit în orice caz la căminul studenților teleormăneni. La Bacău ar fi vrut să se facă zidar, la Iași brutar. Cu haine și bani din misterioasele depozite ale gazdei cerșetore, s-a dus în aprilie la mare cu un vagon "pui-man". La Constanța a stat la hotel Tomis și a frecventat barul Alcazar. Ar fi încercat să se sinucidă, aruncîndu-se în apă, dar a fost salvat de un baragun. Apa de mare l-a vindecat de larvingă cronică de care suferea. Întors în București, minca prin restaurante obscure printre vinzătorii de ziare și dormea pe scările dintre etajele blocului Curențiu. Citea însă la Teatrul Național alături de Al. Philippide, Emil Gulian și Radu Bourreau, încurajat de Ionel Teodoreanu și răsplătit cu bani de Liviu Rebreanu. Cînd poeziile lui încep să aibă ecou, se împrietenește cu Jebeleanu, Ștefan Stănescu, Constantin Barcaroiu, grupul de la Albatros (Geo Dumitrescu, Ben Corlașcu, Simion Stolicu, Ștefan Roll. Ar fi scris primul la

"Viața pe care n-o știusem s-a revărsat. Degetele

V I T R A I U

Librării

ARIST CALAMACI

RIEMURI

DE CLOPOTE

MAREN FREDA

INTAUSUL

TRAIAN DEMETRESCU

Camil Petrescu

SCRIERI ALESE

Pași spre viitor (nr. 2/1968) revista Liceului Dimitrie Bolintineanu propune două promisiuni: poezie: Nina Strimbeanu și Ion Niție. Dovedă unui talent autentic o face și proza lui Augustin Cernău: Cioara lui Goguță.

Revista Liceului 30: Drum (nr. 1/1968) ne oferă remarcabilele însemnări Din jurnalul unei eleve (clasa a X-ma), din păcate ne-amate, de o tulburătoare sinceritate și forță lirică. Ce surprinde în aceste pagini e relatarea francă a confesiunilor și acuitatea inteligenței, depășind — cu mult — nivelul obișnuit al unor asemenea notații: "Aseară am ieșit cu părinții în oraș și vedeam că tinerii trec înfățișuți, că se priveau cu dragoste; am simțit o turburare lăuntrică năvălămură care m-a zbuciumat. Nu știu ce a fost cu mine în seara aceea, dar inima mea înclătăată m-a zburat neputincioasă într-un cerc ce se strîngea în jurul ei. Întreaga mea turburare a sporit, cînd am înfrînt doi ochi negri ce mă priveau insistent. Ei, în sfîrșit — să nu mă dezaprob ce-a fost!"

In colecția Biblioteca pentru toți va apărea în curînd un volum cuprinzînd trei dintre comediele celebre ale lui Plaut: Casa cu stafii, Gemene și Odgonul. Prefata cărții e semnată de Eugen Cizek iar traducerea de Nicolae Teica.

Craiova — 26 mai 1968 — A luat ființă prima societate literară a elevilor, din țară, în cadrul Liceului "Tudor Arghezi". Cu acest prilej a fost tipărită și revista intitulată Bilet de ucenic, al cărui conținut literar-științific oglîndește activitatea celor mai buni elevi ai liceului. Cu câteva zile în urmă, de ziua școlii, la 21 mai, o delegație

acestei școli a depus o coroană de flori oltenesci între Horie celor două morminte

BILETE DE UCENICI

din Mărgișor, aducînd astfel omagiu tuturor elevilor și cadrelor didactice la împlinirea a 88 de ani de la nașterea scriitorului Tudor Arghezi.

Încă o biruință a scrisului tineresc este apariția la Ploiești a unei plachete de versuri intitulată Mosaic literar. Ea este rezultatul strădăniei unor profesori de specialitate care au selectat producțiile poetice ale elevilor preocupată de muze, din școlile județului.

Grupată pe specifiul cursei, culegerea își îndeplinește cu prisosință rostul, răspunzînd preocupărilor și înclinațiilor elevilor, cu atît mai mult cu cît condeiele tinere își aduc astfel primul de recunoștință față de Patrie, cîmînd frumusețile și tinerețea lor fericită.

Este un exemplu care ar trebui urmat și de alți dascăli, pîindu-se ajunge pînă la o antologie pe țară a vîrstei căreia începe să-i crească aripile.

Luna lunie se anunță bogată în poezie. Editura pentru Literatură are trecut în programul ei apariția cîtorva cărți de versuri în care poezii cunoscuți, de toate vîrștele, vor vedea lumina tiparului: Ion Brad, Ion Gheorghiș, Grigore Hașiu, Dragoș Vrîncănu.

De asemenea reapare Monolog în Babilon,

ed. II de Alexandru Philippide.

Dar nici dramaturgia, nici proza nu sînt uitate. Criticii vor avea în curînd la îndemînă una dintre cărțile de succes de acum vreo trei decenii — Romanul lui Eminescu vol. I, II și III de Cezar Petrescu, precum și nu mai puțin apreciatul roman Bietul Ioanide de George Călinescu, alături de Francisca de Nicolae Breban, teatrul lui Tudor Arghezi, legenda dramatizată Mesterial Manole a lui Valeriu Anania.

După ediția publicată în B.P.T. îndrăgostii de scrisul lui Ionel Teodoreanu vor găsi în curînd în librării romanul La Medeleni, publicat de astădată în două volume, de Editura pentru Literatură.

Iși așteaptă desemenă rîndul apariției volumul de poezii La porțile nopții, în care cititorii vor găsi un Ionel Teodoreanu, aproape inedit.

Probleme ale filmului românesc de animație

Cu o efervescență provocată de condițiile create ca și de apariția unor nume noi, sînt întretinute de climatul permanentei confruntări critice și literare prin intermediul contactelor cu alte cinematograful, filmul românesc de animație încearcă să se definească, să se cristaliceze într-un mai mult în forme proprii. Lucru dificil, ce e drept, dar nu imposibil. Dificil și prin existența unor școli naționale de realizatori care, în loc să fie luate ca un exemplu de structurare și exprimare a unui program, sînt mai curînd iritate. Or, tocmai eliberarea de sub semnul influențelor, căutarea unei matrice spirituale și stilistice proprii, este mijlocul prin care se poate constitui o școală națională. Dar nu numai atât. E nevoie, de asemenea, de înlăturarea unui inert, care se manifestă în modul de a concepe animația ca o lucrare de pretexte anecdote sau "moralizatoare", în tendința spre acceptarea remarcabilei teoretician Arnold Hauser avea dreptate cînd afirma: "Experiența actuală asupra timpului consistă, în primul rînd, în a fi conștienți în momentul în care trăim, într-o conștiință clară a prezentului". Or, acest prezent își are imperativul sale ce depășesc limitele obișnuite, care imuncă continuității și modalității de exprimare noi ce nu se pot realiza decît în condițiile renunțării la facilități sau rețete și acceptării lui teorie deschise în care este absolut necesară o gândire proprie nouă, cu valori specifice de care nu putem lipsi. Un factor care intervine mereu în discuțiile despre școala filmului românesc, vîlcînd-o adeseori, este cel al eficienței economice, argument concret și imortantul căruia nu trebuie nici într-un caz să-i sacrificăm funcția estetică și etică a operelor de artă pînă la a pretinde producerea de filme de serie, convenționale, animînd benzile devenite de serie comice. Acest gen de filme poate duce la dezvoltarea unei industrii artistice, dar nici într-un caz nu constituie amprenta ideatică și stilistică necesară definirii unei școli naționale care are nevoie de producții autentice și pline de personalitate. De altfel, rezumînd cele spuse, constatăm că pleoara pentru calitate, îndrăzneală, nouitate nu face decît să susțină ideea dezvoltării publicului, împlinînd astfel și eficiența economică.

Or, condițiile obiective existente ne îndreptătesc să credem că apelînd la calitățile specifice nouă, la umorul și lirismul propriu, la meditația profundă și la lumea de mituri alt de bozată, putem asigura apariția și dezvoltarea unei școli românești de animație ale cărei premise există dar se cer stimulate și amplificate.

VIRGIL MOCANU

Manifestări româno-italiene

Invitat pentru un ciclu de literatură română contemporană de către Universitatea din Urbino, Pisa și Florența. Dragoș Vrîncănu a (ținut în cursul lunii mai crt.

Reportaj de buzunar

Cine sintem noi?

Pernind de la un zguduitor fapt de viață, am întreprins un micro-test: recent, în spitalul din Lucknow — India, a murit un băiat-lup — RAMU. Se presupune (vîrșta absolut relativă) e-avea 24 de ani. Fusese găsit în anul 1954 în chiar gara orașului care urma să-i ofere apoi găzduire timp de 14 ani. Găsit în sala de așteptare, inconștient ca un animal ostenit, oamenii s-au grăbit să-i ofere binefacerea civilizației, să-l întegreze — treptat — sistemului uman. Dar iată concluzia tulburătoare: scos din sistemul uman, omul nu mai e om! RAMU avea miștile îndoit, unghișii puternice, adînc încarnate, își pierduse verticalitatea, căci încheieturile se deformatăseră de-a lungul deceniului sfîrșit în junglă, nu apuca mîncarea, ei o sfîrșea în dinți, bea ca animalele, din castron, pe spațele și gîtul lui erau cleștarice care le lasau să înțeleagă că-a fost, probabil, crescut de o lupoaică. Vîrșii îi era adaptată la întinerie, mirosul și auzul net dezvoltate, pielea nu transpira, lipsită fiind de surplusul de grăsime și total insensibilă la variațiile de temperatură, în loc de gară — niște sune!... Ce ne-er fi putut spune micul băiat-lup?

Medicii declară:

— RAMU începuse să moară din prima zi de trai omeneș.

A murit, într-adevăr, așa cum se sfîrșea animalele dornice de libertate atunci cînd stau în captivitate: lent, aparent fără chinuri, ca o apă care se evaporă și nu mai are cum regenera, fiindcă nu-i integrată circuitului ei natural. Organismul lui RAMU (nimerit cine știe cum în lumea animală) se luptase o dată, din răpădărie, să supraviețuiască, își auzise echilibrul. Și iată că un accident (poate asemănător celui care-l rătăcise în junglă — asemănător fiindcă există în natură o serie ferocă de echilibru) l-a făcut să eșueze în gara din Lucknow, într-o sală de așteptare în care, de fapt, nu mai avea nimic de așteptat. A supraviețuit 14 ani școlii produs de reintineria cu umanitatea, iar organismul său, dăruit integral primei adaptări, n-a mai admis-o pe-a doua. Hartzardul, care și-a găsit în joace două renghuri aceluiași biet copil indian, ar fi trebuit să se hotărăscă.

Micro-testul constă în părările pe care-am ținut să le culeg, povestind în sînga și-n dreapta acest nemaipomenit caz: „De ce nu l-au lăsat în pace; să-l fi dus în copoi, în junglă? „Nu-l drept să tei o asemenea victimă a întâmplării și să faci din ea copoi? „Poate nu s-a încercat totul? „Civilizația e în stare să omoare lent, cîteodată, oameni, așa că nu-i de mirare c-a omorât un om-lup? „Libertatea e o noțiune labilă: Ramu se simțea mai liber în captivitatea lipsă de înțelegere, a lipsei conștiinței de sine? asta, de altfel, îl desparte categoric pe om de animal; și e atît de trist și sîduri despre un om că-l animal, deși ceva adevărat se ascunde și-n afirmația mea? „Nimeni n-are dreptul să siluască voința omului; poate că dacă-l duceam în marginea junglei și l-ar fi pus să aleagă, Ramu ar fi fugit de unde venise; deși sună caraghios, fiindcă m-a luat gura pe dinainte și-am zis că nimeni n-are dreptul să siluască voința omului; dar oare Ramu mai era om? „I-au făcut bineți cu forță? „A murit de prea multă civilizație, ca vechile imperii? „Mă înspăimîntă ideea că se simțea captiv tocmai printre noi, printre oameni: cit de falsificatî sintem?”

Așadar, să fie suficienți doar zece ani pentru proiectarea unei om cu milioane de ani în urmă, pierzînd tot ce-a acumulat umanitatea pe parcurs? Să fie oare destul un impact cosmic (vezi: Icarus — despre care vom vorbi săptămîna viitoare) sau altul atomic (vezi: dar cite nu-s de văzut!) pentru ca omeneș să fie bătut de avaria în preistoria preistoricilor? Trebuie să ne ținem cu dinții de civilizație, alimintîri drumul înapoi e greu, dacă nu chiar imposibil de făcut, lată lucruri pe care RAMU n-a avut cum le roști, deși le-a spus într-un fel destul de limpede.

MIHAI STOIAN

Coperta romanului „Groapa” de Eugen Barbu, apărut la Montevideo (Argentina) în traducerea lui Ruben Cotelo (Editorial ALFA — Colecția Carabela)

DIA LOG SENTIMENTAL

Pornind de la cerul risipă

Treceam prin grâne-nalte, prin holde în care soarele arse a ză. La căderea serii, lumina se rotea pe cuburi albastre către pământ. Am deschis fereastra mașinii și mirosul de piene caldă, neverosimil în mijlocul acesta de mal se-nstăpini pretutindeni. A piene caldă miroase și-a praf fierbinte.

Sînt de la munte, am spus, și orizontul acesta cursiv mă răvășește. Cu piatra lingă tine te refugiezi înăuntru. Priepi? Nu poți bate cu gîndul muntele. Cerul e numai sus, deasupra, un ban rotund. Am și un fel de-a gîndi dintr-un munt, cu cerul deasupra, un ban rotund. Un cer economic, îți dai seama? Pe cerul acela norii contează enorm. Și uite, acum, răsăritul acesta de zăre și nelimita de cer. Alunez din mine afară și nu știu dacă am să mă mai prind. Ce chef de salturi prin lumină, dar probabil că dumneața ești obișnuit.

Sînt bucuros că un om de la munte simte peisajul Bărăganului la fel ca unul de la cîmpie.

Sînt bucuros că în clipa asta ne aflăm aici și nu în Bucegi sau în Alpi sau în Sierra Nevada. Singurul schimb sincer și nepăgubitor pentru mine, pe care l-aș face din curiozitate, din spaimă și din orgoliu, ar fi să dau o zi a mea pentru o oră în vârful Himalaiet... Oamenii care iubesc muntele — și faci parte dintre ei — spun că de pe o creastă vezi departe; e o eroare: vezi pînă la creasta ceaialtă! În mijlocul cîmpiei vezi pînă la capătul privirii și de jur-împrejur, astfel că poți să-ți imaginezi infinitul și chiar infiniturile. Se spune că la munte cerul e mai „tare”; nu știu ce înseamnă acest cuvînt, dar dacă sensul lui vrea să fie „dens”, atunci iată încă o greșală: nicăieri aerul nu e mai dens și în același timp mai pur decît pe malul mării unde se termină ultima cîmpie. Muntele ne domni cu duritate; cîmpia ne mîngîie și ne hrănește. Spui că simți miros de piene proaspătă... Pîinea din acest grîu care ne încorjoară se va coace abia peste două luni; dar te cred, simt și eu mirosul — e o sugestie, o amintire ancestrală. Această cîmpie i-a hrănit pe litri și pe tacii, spre a nu mai duce cu gîndul pînă în preistorie; a hrănit apoi legiunile romane, și pe toți care au venit prin aceste locuri, i-a hrănit și pe prietenii noștri și pe dușmanii — e necesară și generoasă. Tot ce vezi pînă în zări, spre toate punctele cardinale e numai grîu... Miroase a piene coaptă, ai dreptate. Să mergem mai departe! Cîmpia pare că nu se termină nicăieri; dacă privești orizontul printr-o pîcnope, poți să amețești ușor: este beția distanțelor.

Saluti d'Italia

Ce steriliă imaginatle livrescă! De ce mi-am închisuit Brăila pe atîta cenușă și pe dimensiuni atît de mărunte cînd portul e un oraș de Mediterana cotropit de vegetație și de alb? Nu e vorba numai de bulevardele spațioase dar clădirile care împrejmuiesc o piazzeta centrală arată fațade lipite la stradă, fațade reconstituite în var, pe ton dulce, și lac, clădiri somptuoase cu florilegii de stuc sub ferestre. Oh, sint atît de multumită că în orașul acesta blocurile stereotipe și monotone se mențin la periferii. Aci știu cum a fost altădată, istoria circula pe trotuar, e o istorie a lui 600. Dar dumneața știți mai bine. Spune-mi ce știți.

Istoria Brăilei s-a scris și s-au scris și legende; e în curs de a se scrie literatura. Să fi alăturăm această pagină... Fîindcă vîi prima oară aici și ești receptiv la impresii, haide să ignorăm împreună istoria. Am să-ți explic orașul așa cum îl simt, nu cum scrie în carte. Spre a spune mai bine nu pot altfel decît repetînd ce am mai spus altădată; socotește că-i un simjămint, nu o sentință sau o formulă: Brăila s-a născut din însoțirea Bărăganului cu Dunărea. Parcelarea ei, arhitectura, culoarea, vegetația descînd din cele două uriașe elemente ale geografiei care se infîlșese aici și se contopesc blînd, calm, cald, muzical, în nuanțe delicates și profunde totodată. Imbinarea cîmpiei cu Dunărea nu dă naștere contorsionilor obișnuite la mai toate înfîlșirile elementelor mari din natură. În acest peisaj un val al Dunării s-a contopit cu un val al cîmpiei și din ele a răsărit Brăila. Orașul nu are înălțime ci întindere; cerul poate fi văzut larg, de pretutindeni, astfel că aici totul este scîldat în lumină. Iată de unde vine mediteraneanul de care pomeniști și în care cred de așeni. În liniștea cea mai deplină a nopților fărî lună, cînd contururile se șterg lăsing umbre ușori, orașul poate fi perceput pe calea auzului: el emite o barcarolă. Încearcă s-o auzi.

Nu există Strada Mare

ca în provincia mea de Ardeal scoborit sub pădure. Strada plimbărilor de duminică și de joi. Promenadele cu tuğtombon și șarivari. Nu. Străzile în Brăila sînt egale, bulevardele largi cu tiv de verdețată, bulevarde pe sistem circular, bulevarde cu răsăritul și apusul în apă. Mă gîndesc la planurile Atlantidei și văd bine elanul de bogăție și îndrăzneală a navigatorilor. Orașele de apă sint orașe deschise și străzile sint deschise, multimea imensă și peștrită de călători pe apă trebuie cuprinsă într-un fel. Aci strada e importantă. Refugiile sint necesare pentru munți. Aci oamenii trăiesc afară. Acolo

între pereți. Strada e întimplarea. Strada e evenimentul. Aci și amintirile trec pe străzi. L-al cunoscut pe Panai Istrati? Pe subîmul pelerin? Spune-mi ceva despre el trecînd pe o stradă. Spune-mi, te rog, despre vagabondul acela neliniștit.

De astă dată te contrazic: există Strada Mare. Ziua se deghezează într-o arteră largă, albită de soare, fîindcă vesticii ei salcîmi au fost scoși din rădăcini acum un număr de ani, iar cei noi, plantați grabnic în scop de reparație, n-au crescut atît încît să umbrească asfaltul. Seara, această arteră luminoasă e invadată de populație, cum ai să vezi, mai ales tineret, fi-rește, și atunci Strada Mare începe să pulseze, fierbinte, gălăgios și năvalnic. Imaginea însă nu-i nici vulgără, nici demoralizantă, ca în atîtea orașe provinciale: deodată se aude fluierînd un vapor în port, un vapor care pleacă sau care vine, și atunci Strada Mare se transformă într-o arteră continentală. După ce a dat naștere orașului, Dunărea îl salvează de banalitate și de monotonie. Ea te duce oriunde în lume... Cetele străzi? Da, într-adevăr toate merg la apă — e o navigație continuă. Viața în Brăila seamănă cu o călătorie; mi se pare că astfel îl explic și pe Panai Istrati... Nu, nu l-am cunoscut; cînd am venit aici prima oară, plecase de mult în altă lume, unde poate o fi existînd un loc de odihnă pentru firile neodihnite... Am cunoscut-o în schimb pe Chira Chiralina. Nu știu dacă fereastra luminată care se vedea într-o noapte de pe cheiul Dunării, sus, pe faleza ripoasă, o fi fost chiar la casa ei din legendă; nu știu dacă în altă noapte n-am contemplat altă casă... Chira Chiralina era însă acolo, am văzut-o în cadrul ferestrei, privind fluviul și zările, schinguită, tristă, nostalgică dar nevinovată. Am înfîlșit-o și pe Nerantula odată, jucînd șotron pe trotuarul din fața casei... Care casă, unde? Nu mi-aduc aminte... Ba da: iată, casa aceea din fața!

Spune-mi totul să-ți spun

Știu Balta Brăilei din cărți și din imagini. O fotografie cu coridoare de apă peste care sălciile curg. Un ținut de păsări și peste. Loc cu liniște. Balta a fost asanată. S-a înălțat un dig și e o insulă acum, pe care se cultivă porumbul. Unde era peste sint rădăcini. Unde erau păsări sint boabe. Sălciile au murit și liniștea dimprejur. 23 de ferme agricole se lucrează cu mașini. Mașinile duduie. Duduie intens. Nu știu dacă producția la hectar e corespunzătoare și dacă stiuțelele arde toamna portocaliu. Unii spun că da. Alții mai privesc cu tristețe: „Eram pescari, doamnă. Acuma sintem agricultori. Neam din neamul meu am tras la vănoape pe Dunăre. Acuma să-mi bat plachiuri la bocanci? Da plecăm în altă parte. Ne lăsăm pe apă în jos. „Am văzut o barcă cu femeia ținînd în brate patru găini. Bărbatul era la visle, trăgînd din greu. Tot avutul familiei încobuse în locă, și vreo patru copii. Porcii veneau înot, în spate, și-un sir auriu de dovleci. Așa că sigur, producția de pomb și formidabilă, se recoltează 10 000 kg porumb la hectar, poate sint beneficii nete în favoarea agriculturii. Poate. Nu știu care este realitate, nu cred în zvonuri, nu m-a interesat astă atunci ci numai oamenii aceia copleșiți: „Poate dă sfîntul și se dărîmă digul. Poate îl roade apa. Poate se face balta la loc”. Și-atunci, spune-mi! Ai fost și tu! Spune-mi ceva de Balta Brăilei și lasă-mă să-ți arăt pe urmă alt rost de vreme mai nouă, pe care-o știu eu și o știu bine pînă la sfîrșit.

După ce am citat litania magaziorilor, care la drept vorbind rămîn hîde dacă le prilești în afara amintirilor și-a poeziei aflate în ec strigăt nostalgic din sufletul omului numit povară, haide să mă lăcrîmăm pentru toate cite pier sau se transformă în natură. Balta, devenită prin îndiguire „Marea insulă a Brăilei”, intrîntre un conflict calm între pescari și agricultori. Este vorba de clasica spuză trasă pe o anumită turtă; nu în nici un unii, nici cu alții, fîindcă nu cunosc perspectivele economice ale transformării. Marea insulă a Brăilei s-ar putea să fie o izbîndă, după cum s-ar putea să fie și o

Alt port la răsărit

Toate străzile due la Dunăre, toate străzile coboară în port. Dar pînă nu cobori, privești peșta și mereu schimbătoare ca imaginile fantastice din caleidoscop. Ancorează un vas de mare tonaj

de Radu Tudoran și Sânziana Pop

și copii la un loc în două hale ale fostel chehnale, cu pături improvizate din stîlpi bătuți în pămînt, cu iarbă în loc de salte, fără ceacșufuri și cîteva pături reformă, iar întreaga clădire neamenajată avînd acoperișul și pereții deteriorați. Tot la punctul Aurelu, alimentarea cu apă potabilă se face de la o singură fîntîna cu debit insuficient raportat la numărul de persoane astfel că muncitorii sint nevoiți să folosească în scopuri potabile apa din canale.

Prepararea alimentelor se face în aer liber, la coltoane, fără nici un fel de protejare. Iar eu m-agăț de-un memento: sigur. Poate că toamna porumbul arde portocaliu. Stiuțele uriași cu bobul mare. Poate că pirile tulpinile sub greutatea lor. Poate geme pămîntul. Poate că beneficii agriculturii e net. Poate. Dar oamenii trăiesc aci în migratii și migrațiile de păsări sint înstrăinări de-un pămînt. Cocorii sint tristi toamna cînd își desfac aripile către sud. Mi-e milă de păsări iar pe oameni i-aș ocroti.

Pe urmele lui Simbad, marinarul

Iti știu legenda. Ți-ai făcut o corabie aci, și i-ai vrut pinze. O corabie cu pinzele-n vînt. Ai făcut-o singur, într-un hangar. Un vis lucrat cu mina. Un vis teut cu mina pe canavaua dorului. Dar dor de ce?

Nu da al sens și altă însemnătate faptului. Nu-i o legendă decît pentru mine, altminteri rămîne o întimplare atît de modestă și atît de nebulosă, încît explicația ei nu se ține mînte niciodată. Da, am venit la Brăila să-mi construiesc o corabie. Cuvîntul nu-i cel mai potrivit marînărește, dar nu există altul să rimeze cu gîndurile mele. Trebuia să fie un mic iacht, un vas conceput să poată naviga pe oricare din mările și oceanele lumii, ceea ce nu înseamnă că năzuim chiar o asemenea călătorie; îmi trebuia pentru început un instrument de plecare... E adevărat că l-am construit într-un hangar, și am să-ți arăt unde se afla el de vremea

continuat lucrul multă vreme după ce numai căzam nici o speranță că am să-l termin vreodată. Nu l-am terminat! Și ce dacă?... E ciudat cum oamenii nu cred și apoi uită întîmplările nebulose! Și doar am spus de-atîtea ori celor cîți mă întrebau, că vreau să ajung la Ghecet (Ghecetul e o mică localitate ceva mai jos de Brăila și pe malul din fața). Nu m-au crezut, iar pe urmă au uitat. Vraiam să merg la Ghecet — și de acolo în lumea largă... Ei bine, ca să vezi că nimic nu rămîne nefăcut cînd omul crede în visele sale, o să mergem la Ghecet după-amiază, cu barca.

Adolescenți permanenți

Îl știu demult. Eu l-am văzut acum. A suris în felul acesta care te ocrotește de tot răul de pe pămînt. Alb, strălucitor și puternic. Lucră într-un birou dar venea de foarte des. Asta se cunoaște după ochi. Prietenul tău Paul Ionescu e un sentimental. N-are legături cu jurisprudența. A și spus: „Lucram atunci pe șantier și era o viață”. Și stiu cum era. Era foamea din 1947 dar el erau adolescent. „Frietenia era atîci prietenie și dragostea la fel”. „Mîncam doi dintr-o piene iar dacă nu, muream pe scaune în tramvai. Trenul foamei a trecut și prin Brăila”. Se cunoaște că a trecut. Generația lui e încercată. Au stat toți la zid dar pedeapsa cu moartea s-a comutat. După asta nu mai treci prin dileme. E un tip foarte tare Paul Ionescu al tău. Și ride tot timpul ca un adolescent. Mai spune-mi. Spune-mi despre el. Crede ai prietenie și îi ești prieten bun. Cine e de fapt omul ăsta?

E unul din tinerii pomeniți adineaori care m-au îndemnat și m-au ajutat să-mi continui lucrul la corabie și despre care am scris ceva într-un capitol de amintiri. Prietenul lui cel mai apropiat, iar pentru mine secundu, este un credincios, a murit; pierind unul din echinul istoria noastră se cimentează cu cenușă lucă capătă pentru noi nota patetică a epopeilor ne-terminăte. După trei ani și după ce nîmicisem multe mori de vînt, am plecat din Brăila puțin decurajat, pușin învîns, și, începînd alte bădăli, am uitat de campionii mei care crescuteră între timp și aveau și ei bădăli lor. Cîteva mă mai vizitau din cînd în cînd, printre ei Paul Ionescu (cînd îl scriu numele întreg imaginea lui de altădată se maturizează, și în fața ei eu însumi îmi par străin). La ultimul etaj al unui bloc cenușiu, între ziduri care îmi acopereau trei șerturi din cer și orizontul întreg, mi se părea că sintem în bejenie și eu și oaspeții mei... Vibrația lor și a mea și sentimentele noastre vechi nu renasc decît la Brăila, oraș care totuși este doar al prietenilor mei, nu și al meu, fîindcă am venit aci abia cînd uitasem cum eram la vîrstă lor.

Și mai sînt

Doctorul Panătescu Gh., șeful secției epidemiologice de la Sanepidul orașului are părul lui și o privire atît de blîndă prin ochelari că-m vine să strig ura! Tot timpul strig ura pentru oamenii buni. Și ascultă ce-mi povestește: „Se mergea de la casă la casă cu barca pentru inecții antiifite. În 1963 erau 26 de cazuri. În 1967 i caz. Și difteria a dispărut complet. Și antiraxul. Am urmărit acțiunea de vaccinare pe grupe, o adevărată ofensivă medicală pentru asanarea bolilor. Combaterea unui caz de febră tifoidă e o expediție. Prima a avut loc anul acesta la 22 februarie. La Agaua. Era timp de larnă cu dezghet. Am mers cu barca, cu cal și cu cisme de cauciu prin noroie. Pentru un caz e nevoie să fie injectată toată regiunea. Expediția a durat zece zile. Apoi a urmat 4 aprilie, pe viscol și va mai urma. Pentru dumneavoastră, scriitorii metafora preferată e descoperirea vestulul sălbatic. Dar noi ne-am obișnuit. Lucrez aci din 1939”.

Și totuși: „Sus marele Pavoaz”

M-a izbîdit de la început găteala orașului pregătit pentru aniversarea celor 600 de ani. Peste toate străzile atîrnau ghirlande multicolore cu triunghiuri de pinză fluturate de vînt. Era o senzație de zbor de păsări dar mi-ai spus că e marele pavoaz. Explică-mi. Sună atît de frumos.

Nu-i „marele pavoaz” al marinarilor pe care ai să-l vezi mine la vapoarele de pe Dunăre și totuși seamănă, dar nu-mi dau seama cum; deoarece nu admit să fie o simplă impresie, trebuie să cred că asemănarea vine pe fire mai tainice. Din clipa cînd am ajuns la bariera orașului așezară, aceste stegulețe triunghiulare mi-au atras privirea și de-atunci mă urmăresc pretutindeni, fîind elementul cel mai viu și mai puternic în decorul de sărbătoare. Dat fiind că nu mă pot mulțumi să închel fără o explicație, nu-mi rămîne decît să presupun că multipitul pavoaz al orașului seamănă cu marele pavoaz al marinei, datorită felului cum flutură sub briza adusă de Dunărea Maritimă... Uitasem să spun: pentru mine, Brăila e port la Marea Neagră și la toate mările, la Oceanul Atlantic și la toate oceanele.

și lumina e oprită pe jumătate. Dacă mai ancorează altul e noapte. Dar pleacă un șlep și apa deschide în locul acela fereastră; și dacă mai pleacă două, lunecă uriașe glasvanduri pe valurile Dunării. Mutații lenese de lumină. Brăila nu e un port agitat. Vapoarele care vin sint puține, șlepurile sint mici iar morile uriașe de pe mal și magazinele de grîne durate sub acoperișuri drepte, așteaptă altceva. Ce s-a întîmplat cu forțata de altădată? Nu era și Brăila un Europolis? Ce senzație stranie de păsărire, de loc în care viața s-a scurs în pămînt. E mai degrabă o gospodărie domestică în care stăpîniul mută de culo color atelajele agricole. De ce e vitregă Dunărea cu porturile de la Răsărit?

Privite de aici, de sus, magazinele acoperite cu olane, întînzîndu-se pe trei-patru rînduri, pe un kilometru lungime, puștii, goale, par o imagine de vis, o halucinație dărăpănată. Îmi pare bine că ți-ai oprit ochii aici. Ca și Dunărea, care se vede dincolo de ele, sint ale Brăilei; peisajul ar fi sărac dacă s-ar dărîma magazinele... Cîndva, dar n-am apucat vremea aceea, vapoarele stăteau la ancoră pe Dunăre în tot atîtea șiruri cîte rînduri au magazinele — și pe lungime mai mare. A fost vremea opulenței, cînd exportatorii de cereale au construit casele somptuoase de care vorbeai adineaori. Cerealele le încăreau kamalii; despre ei povestește Panai Istrati... (Ai să-i vezi cu costumația și cu recuzita de rigoare la carnavalul de mine seară). După primul război mondial, piața grînelor a început să se cîtatine; cauzele se cunosc — s-au clîtinat multe în lume la acea dată, de o parte și de alta a oceanelor, s-au prăbușit bursele, s-au sinucis miliardarii. N-au mai venit vapoare la Brăila; au rămas magazinele, goale și în paragîni. Astăzi drumul cerealelor e altul și ele nu se mai depozitează în magazine ca în celălalt secol, în calea sobolanilor, ei în silozouri; le-ai păzut — e plin Bărăganul. Viitorul Brăilei va fi industria, nu portul. Dunărea rămîne prea mică pentru cargo-boaturile de astăzi și mai ales pentru cele de mine... Probabil într-o zi au să se dărîme și magazinele. Atunci poate cheiul dezgolit va deveni un spectaculos bulevard de promenadă. Are să fie frumos, de bună seamă, dar dedesubt are să rămîna o cicatrice și din cînd în cînd o să doară; din acest punct însă începe altceva: literatura.

Ascultă!

Agricultura se face deocamdată cu oameni. În Balta Brăilei oamenii sint puștii. Să sint trîști, poveste e aceeași. Și deci vin oameni din alte părți. Nu știu de unde vin, pe unii i-am auzit vorbind moldovenește dar nu numai Siretul se varsă în Dunăre. Vin deci oameni și lucrează sezonier. Cît ține primăvara și vara și toamna pînă tîrziu. Familii vin și se statorniceșc aci pentru-o vreme. Bărbații și femeile și copiii. Și ascultă-acum un text cu numărul 2 960 din 10 mai anul 1968: „În urma controalelor făcute de cadrele din secția de epidemii și ig. comunală din I.S.S. județ Brăila, s-a constatat următoarele: — La Ferma Lunca, punctul Aurelu, unde sint cazate 320 persoane, bărbații și femei

aceea; hangarul nu mai există, în locul lui e un parc mititel, cu iarbă și cu flori — și ai amintiri. Trec repede peste acest cuvînt — tristețile îmi aparțin, să nu înduioșăm pe alții cu ele!... Nu-i adevărat că am făcut lucrul numai cu mințile mele. Început într-un șantier, după planurile cele mai moderne și mai bine studiate, cu mijloacele de construcție cele mai sigure, vasul a fost evacuat și mutat bucățele în hangarul care nu mai este..."

Și echipajul lui

Purta probabil sort de piele cu cataramă de argint. Nu știu cîți copii cășcau gura, copiii portului furat de corabia din vis. Mi-i imaginez foarte bine forfotind ca niște piculici. Intrînd în basm cu felinarele-n mînă. Un echipaj de copii pentru-o corabie cu pinzele-n vînt. Pentru-o punte cu soare.

Catarama de argint? Aș vrea să rid puștin: lucrăm cu fier zincat și eram mînjit cu minimum de plumb. Punte cu soare?... Corabia mea, dezmembrată a zăcut o vreme la umbra, în hangarul acela, pînă ce s-au strîns în jurul meu mai mulți tineri, elevi de liceu, îndrăgostiți de apă și de călătorie. Ei m-au îndemnat să nu abandonez visul la prima decurajare (în realitate fuseseră altele înainte, zece poate) și atunci, după ce am mai așinat ceva parole, am tras aer în piept și-am pornit încă o dată, cu un singur meșter acum, un flăcău priceput și foarte de treabă, pe care aș fi vrut să îl arăt; îmi pare rău că nu este acasă. Am lucrat alături de el citeodată, într-adevăr cu mințile mele, însă sprijinul cel mai constant au rămas acei băieți de școală, cu munca lor voluntară și cu îndemnul. Cred că numai de rușinea lor am

Cititorie de slavă, nestemată pia-
tră de temelie românească... Con-
cept și executat după planul unui
oras românesc în Ardeal, de către
episcopul Ioan Inocențiu Micu-
— mănăstirea și catedrala clădită
după planul italianului Martinelli
— Blajul, orașul cu vestita
bibliotecă a lui Timotei Cipariu
bogată în codice latine, grecești și
slave, cu școlile lui deschise în 1754
de Petru Pavel Aron, consolidată
în renume, cu mari jertfe de vrea-
nici și cinstiți cărturari ardeleni, a
făcut după spusa lui Eliade, ca „de
aici să răsără soarele românilor”...

Aici, a venit să i se închine, cu-
tremurat de fluietul netăcut al Ian-
coului adolescent fiind, cel ce avea
să devină luceafărul poeziei româ-
nești.

Într-o vară o luă pe jos cu un
băț în mână, un straiț pe umăr, co-
bori spre Ardeal, coborînd probabil
pe apa Mureșului pînă la Tg. Mu-
reșului. Doi seminaristi I. Coltu și
Th. Cojocariu îl luară în trăsura
spre Blaj, pentru că poetul voia să
vadă locul de unde a răsărit soa-
rele românilor. — Domnilor, zi-
cea el, cu sint pot și vreau să-mi
adun material. Înainte de a sosi la
Blaj, se ridică în trăsura în vîrtul
Hulei și mișcînd pălăria, zise: Te
salut din inimă Româ-mică! Îți
mulțumesc Dumnezeu că m-ai a-
jutat s-o pot vedea”.

La Blaj o duse greu... Dormitul
prin grajduri, pe lângă lacul Che-
reșeu, pe sub streșina mănăstirii...
(George Călinescu).

Careta de umbră cu silueta sub-
țire a poetului se destrămă odată
cu ceața Hulei... Soarele cotropesie
triumfător fața noroasă a dimineții,
cimpia din vale se umple de mișcă-
toare valuri, o mare mulțime se
adună de pe căile, drumurile și po-
tecile muntoase; s-a scurs toată
noaptea această mare de oament cu
murmur și foșnet și larmă conti-
nuă, 40.000 de inimi și eugele s-au
adunat aici, întru simbolul și me-
moria celor 40.000 din urmă cu
12 decenii.

120 de ani de cînd Simion Băr-
nuțiu s-a rostit „Cimpul acesta pe
care se tine prima adunare națio-
nală română din Transilvania, în-
tru eternă aducere aminte a acestei
lucrări glorioase se va numi Cim-
pul Libertății”.

Noaptea pînă în faptul dimineții
au coborît oamenii dinspre Aiud
și Cimpeni, din Alba Iulia și satele
moștești, din Teiuș și Zlatna, din
Petrești și Felsa, Crăclunel și Vi-
nera, român, maghiari și sași a-
mestecîndu-și falnicul port de săr-
bătoare, uniți în aceleași simjă-
mintele „căci firea ne-a așezat în una
patrie, ea împreună să asudăm cul-
tîvind-o și împreună să gustăm
dulceața fructelor ei”.

Uralele și aplauzele celor 40.000
și Marșul lui Iancu, înfrîmînd cu
cadența lui majestuoasă oaspeții
înaltei tribune, conducătorii de
partid și de stat.

Tulnicile pînă în Apusenii,
două sute de fete din satele Vidra,
Avram Iancu și Arieșeni, două sute
de tulnicie buciună și trăgăni în
ecou de baladă:

Iancule mare, Iancule tare, au
ce te doare?

Coroana lui Doja fruntea-ți în-
cinge cu lacrimi de sînge? Capul
lui Mihai despărțit de trup, au
te sfîșie? Oasele Crășorului zdru-
micate pe roată? Trupul lui Tudor
aruncat în puța de peatră?

Iancule mare, Iancule tare, ridică,
ridică mîni în picioare. Pe-un cal
albu călare, cu peptu-n peale de urs
lavellu cu oastea moțeoasă, Iancu
pornitu...

Ochii lui plîng pe zare, unde bat
cu clonțul corbii în rogoale, din
spinzurătoare, în spinzurătoare. De
la Blaj la Cîngău, de lîngă Oricău,
la Merișel, la Fintinele, lîngă A-
brud, lăncile lui Iancu cel mare și
tare se aud, se aud...

Iar împăratul vine vîrziu, minci-
nosul, cu slujbe și pafale.
Dar Iancu de jale-i nebun, e ne-
bun, e nebun...

La Vidra se-ntoarsă, cu inima
arsă, prin muni pe unde, pe ne-
unde rătăcitu, prin poene, prin
crînguri, cîntă pe cale, fluietul
din șerpar, cîntă de jale, Iancule
mare, Iancule tare, au ce te doare?
Dorul mă doare, — fluietul netă-
cutu răspunde din vale în sus că-
tre Tebea, sub gorunul lui Horia

BLAJ

de Gica Iuteș

cheamă și cheamă... Iancule mare,
Iancule tare, munte cu munte se
împreună, codru cu codru se leagă,
frate cu frate pentru dreptate și li-
bertate...

Două sute de tulnicie trăgăni și
leagăni și focuri se aprind către
crucea lui Iancu pe deal, între
plopii tremurători.

Salve de tan, detună culmile
din jur. Cîntarea „sfintei zi de săr-
bătoare” izbucnește din mii de
piepturi, odată cu flamura drape-
lului revoluției din 1848. Drapelul
sub care s-au adunat atunci la
Blaj transilvănenii, înalțat cu
floarea cărturarilor luminați a

celor trei principate române, sim-
bol ce avea să împlinească cuvîn-
tele înfrîcitate ale lui Simion
Bărnuțiu: „Aceasta este țara noas-
tră. Nimic nu vom mai suferi a
se face fără știrea și învoirea
noastră. Sintem milioane. Indără-
tul nostru este un trecut de glorie,
înaintea noastră strălucește un vi-
lor nemărginit”.

Mii și mii de fii ai poporului au
căzut pentru idealurile sfîșiate de pe
Cimpul Libertății. În memoria lor,
a lui Ion Buteanu, Petőffy Sandor,
Kurz Anton, Stefan Ludwig Roth,
Gabor Aron, Petre Dobra, garda de
onoare a pionierilor străjuiește mo-

numentul eroilor. Făclia lubrili
de țară a fost predată viitorimel.

Evocînd în emoția întregii adu-
nări luminatele frunzi ale condu-
cătorilor maselor revoluționare, con-
semnînd împlinirea în zilele noas-
tre, a decideratului scump, astăzi
de viu exprimat în timpul revoluției
prin lupta eroică a poporului, tova-
rășul Ion Gheorghe Maurer reinvie
prin cuvîntarea sa file din cronica
anilor 1848, amintind numele lui
Bălcescu, Avram Iancu, Cezar Bol-
liac — care au luptat pentru ac-
țiunile comune ale naționalităților
asuprite, împotriva dușmanului co-
mun alături de revoluționarii ma-
ghiar și Mihaly Francies, Sandor
Petőffy, seculul Gabor Aron, sași
Ștefan Ludwig și Anton Kurtz.

„Visul de veacuri al maselor
populare transilvănene de a se eli-
bera de sub jugul asuprii și a se
uni cu țara s-a realizat mai tîrziu
prin lupta întregului nostru popor.
Așa cum arăta tovarășul Nicolae
Ceașescu la Marea adunare
populară ținută anul trecut tot în
acest loc istoric”.

„Sămînța aruncată aici, pe Cim-
pia Libertății, a dat roade în 1859,
cînd s-a înfiptuit Unirea Țării Ro-
mânești și Moldovei, punindu-se
bazele statului național român. Ea
a dat roade în 1877, cînd armate-
le române cu sprijinul multor
luptători din Transilvania, au luptat
pentru cucerirea independentei
statului național român... Această
sămînță a rodit tot mai bogat, re-
zultatele ei intruchipîndu-se în fă-
cirea statului național unitar ro-
mân, în 1918”.

Un tricolor cu mătasea topită de
vreme, cu culorile stîmpe, susținut
de patru veterani cu părul ca să-
pada, în portul din comuna Lăpuș,
se află aici sfîntă mărturie a unui
eveniment de o importanță covîrșito-
are: sărbătoarea Unirii la 1 de-
cembrie 1918! Desăvîrșirea națio-
nății naționale a țării noastre.

Moș Alexe Roșca își amintește
de ziua cînd 51 de țărani din comuna
lui au plecat cu acest tricolor la
Alba-Iulia.

Cîntă corul din Blaj, Alba Iulia,
Sebeș, Aiud, cîntă țărani din Bis-
tra, Najloc și muncitorii din Cu-
gir cîntă „Trei culori cunosc pe
lume” cîntă „Pe-al nostru steag e
seris anire” cîntă întreaga cîmpie
a Libertății, cîntă urmașii urmașilor
ce-au visat și-au luptat de
veacuri pentru ca să se unească cu
țara.

Albi porumbel de pace săgetează
cerul senin acum sub carucubul
focurilor de artificii, roșii, galbene,
albastru. Roșu, galben, albastru. Pe
estrada imensă din marginea cim-
piei evoluează fetele de la Căpîlna
în „Purtața fetelor” expresia unei
neamemulte virtuozității și grații a
dansului românesc. Ceardășul și
bărbunel, dansurile sașilor din
Lepintzi...

Pe culme sus, focurile din Jural
Cruclii lui Iancu pîlpîie și joacă în
pala vîntului dăncișie cu flăcări ca
de comoră...

Jurămîntul lui Iancu răzbate
peste decenii, înțelept și drept, ne-
pieritor, pentru urmași.

„Jur că voi ține și voi apăra le-
gea și limba noastră română pre-
cum și libertatea, egalitatea și fră-
țietatea...”

JURĂM!

NICULAE STOIAN

Clopotele Blajului

Clopotele Blajului cînd sună,
Clopotele Blajului cînd bat,
Magma de istorie străbună
Din adînc — vulcan redesteptat,
Din aruncat bronz, erupe și detună
Ding-dang-ding — în Țancuri de Carpat.

Clopotele Blajului cînd sună,
Clopotele Blajului cînd bat.

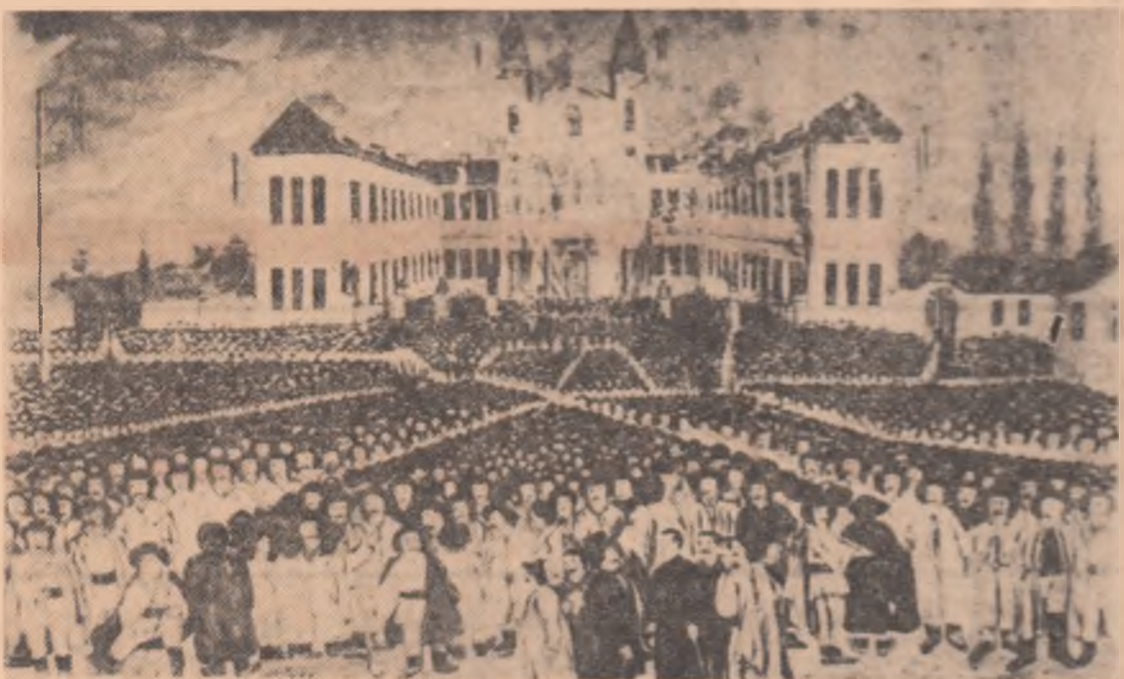
Crezînd în Bălcescu

Cu mine voi avea treizeci și trei,
O vîrstă cînd în cumpănă stau sorții:
Isus primea botezu-n Iordan la anii mei.
Bălcescu, la Palermo, cuminecarea morții.

Ateu, ne-nngenuncheat intru Isus,
Bălcescului mă-nchin pînă la moarte.
Soarelui nostru tînră ce-n plin zenit apus
Comuna boltă-a gropii cu cei săraci o-mparte.

Cu trupu-ndurerat după-acest plai,
Dar sufletul — altar de pomenire —
Viază-n noi asemeni cu Capul lui Mihai
Rămas în mindră veghe la Dealu-n Mănăstire.

24 martie 1968

ARHIVA

ARGHEZI

MOMENT IUGOSLAV

Iunie 1962... O invitație din partea
scriitorilor iugoslavi solicita venirea
lui Arghezi la Belgrad, dimpreună cu
familia.

I-am fost mina dreaptă în toate vi-
zitele, în toate întîlnirile, prin toate

TUDOR ARGHEZI și IVO ANDRICI

colțurile pe unde am umblat, asistînd
la restrînsele ori mai largile contacte
cu scriitorii iugoslavi, cu oamenii de
artă, cu presa...

La Belgrad l-a întîmpinat pe Ar-
ghezi marele prozator Ivo Andrić,
purtător al gloriei scriitoricești iu-
goslave răsplătite și cu Premiul No-
bel pentru literatură. L-au salutat
cu căldură și entuziasm tinerii și
vîrstnicii scriitori din breasla belgră-
deană, de la Sarajevo, din Dubrov-
nik și din Split. L-au vorbit pe româ-
nește cei din Vârșeț și l-au înconjurat,
ca și pe noi ceilalți, cu dragoste și
respect grupee de ziariști și de oa-
meni de toate profesiunile de-a lung-
ul celor două săptămîni petrecute
într-o atmosferă de gingașe prețuire
reciprocă.

Arghezi era cunoscut bine nu nu-
mai de colegii hîrtiei și ai condeului,
dar și de toți cititorii de limbă româ-
nească, datorită volumului Versuri
alese, apărut la editura Libertatea
din Vârșeț (cuprinzător a 105 poezii

din ciclurile Cuvinte potrivite, Flori
de mușigai, Versuri de seară, Buru-
ieni, Hore și altele).

Vizita în Iugoslavia a însemnat și
o întărire a relațiilor scriitoricești
dintre cele două țări, publicîndu-se
în presa ambelor limbi, variate arti-
cole și note de călătorie.

Nu cred că e lipsită de interes pen-
tru documentare, citirea celor citorva
rînduri pe care Arghezi le-a scris în
cartea de aur a Muzeului Militar, or-
ganizat în fostul fort Kalemegdan, vi-
zîndu-l în ziua de 22 iunie 1962,
după ce a străbătut toate galeriile
lui de arme, bravuri și documente
ilustrînd relațiile istorice ale popoa-
relor iugoslave cu vecinii tuturor
timpurilor: „Dovezi mari și pildui-
toare despre cum un popor încărcat

Cu soritorii sirbi

de gloriei seculare biruie și se impune
și strălucește... Mi-a plăcut afirmația
simpaticei mele însoțitori că Iugosla-
via s-a bătut cu toți vecinii săi în
afară de unul, România”...

BARUȚU T. ARGHEZI

TURNUL BABEL (serie nouă) de NEAGU RĂDULESCU

De la Jules Renard citire...

„Am tras jaluzelele, să mă ascund,
să fiu mai singur și să fiu mai a-
proape de un înțelept.
I-am scos din bibliotecă jurnalul
și l-am deschis la înfrîngere. E util
să mă răsfăc din cînd în cînd în-
țeleptii.”

• Eu și cu tine, porcule, vom fi
prețuși numai după moarte.

• Meseria unui scriitor e de a în-
văța să scrie.

• Habotnice. Se culcă cu Dumne-
zeu Duminică și îl înșală toată săp-
tămîna.

• Tinerilor. Am să vă spun un a-
devăr care-ar putea să nu vă placă,
deoarece vă așteptați la
ceva nou. Acest adevăr e că omul
îmbătrînește. E vorba de îni-

mă, bineînțeles! asta se știe cel puțin în dragoste. Ei bine, și
în ce privește spiritul e același lucru. El rămîne veșnic tînră.
Nu înțelegi viața mai bine la patruzeci de ani decît la două-
zeci, dar acum o știi și-o mărturisești. Asta înseamnă tinerețe.

• Literatura e o profesiune în care trebuie mereu să faci do-
vada că ai talent pentru oamenii care n-au de loc.

• Umorul: pudoare, joc al spiritului. E curăgenia morală și
zilnică a spiritului. Imi fac o idee înaltă morală și literară des-
pre umor. Imaginația te rătăcește. Sensibilitatea te face să
devii searbădă. Umorul e, în definitiv, rațiunea. Omul regu-
larizat. Nici o definițiune nu m-a mulțumit. De altfel în umor
există de toate.

• O vorbă de spirit face mai mult decît o carte proastă.

Jules Renard a murit în 1910, dar adevărurile scrise de el
acum o jumătate de secol rezistă și rămîn atît de valabile peste
ani.

Ultimul boem

— Sint Stan Palanca, poet proletar! Mama voastră de porci!
V-ați îmbuibat, ă...? Hai!, spune vreunul ceva? Care-mi dă un
pol acum, urgent.

Sau mi-l aminteam, într-o scenă de film parcă chaplinian.
Tramvaiule oprite în plin bulevard. Inghesuială. Agitație. Și la
mijloc Stan Palanca. Ridicase dictatorul o mină și oprise pri-
mul tramvai. Gălăgie, scandal, vatmanul coborît să ceară so-
coteală.

— Un bețiu! S-a așezat în fața tramvaiului! Să mă bage în
pușcărie, nenorocitul!

Era într-adevăr insul care circulașe trei sferturi din viață
beat: Stan Palanca. Smulgîndu-și batista albă de la buzunarul
hainei și aplecîndu-se spre una din șinele tramvaiului, cule-
sesse de acolo, ca pe-o floare, o hîrtă albă.

Cum o descoperise ochiul lui năclăit de băutură și chiolhan,
e un mister. Dar ridicînd-o în batistă ca pe-o ofrandă a zeilor,
numitul Stan Palanca, de profesie poet și degustător prin ca-
fenele, circumi și taverne, se răstise spre mulțime și vatman.

— Băă! Nu uitați, dobitoilor! E o albînă! Nu puteam s-o
las călcată de tramvai. Asta face miere!
Ce iute fluiere și se șterg anii în calendar!

Am aflat că și Stan Palanca s-a dus să facă instrucție cu
îngerii și să apostrofze, ca la Capșa, niște sfinți cu șparțurile
și mazagranecle dinainte.
— Băă! Sint Stan Palanca, poet proletar, dați-mi cheile de
la rat!

devar care-ar putea să nu vă placă, deoarece vă așteptați la
ceva nou. Acest adevăr e că omul
îmbătrînește. E vorba de îni-

Sculptură de BOGOSAV ZIVCOVIC

LIRICĂ IUGOSLAVĂ

MIODRAG PAVLOVIC

GLASUL DE SUB PIATRĂ

Eu m-am născut cândva crincen haiduc vrind veacul în primejdi să-l petrec...

A doua oară m-am născut sărac și slugă prea vicleană m-am născut...

Intr-una dintre vieți m-am născut fiară și furia din mine izvora precum din mucenici uleiul sfint...

La capătul oricărei din povești primeam pe fiica țarului soție, bine-nțele și-o parte din moșie...

Doar când cu ruriile m-am născut senin și-mbrățișat cu-alteia păsări, atunci pierdă gândurile mele...

CĂLĂTORUL

Prin lumea de insulte rățăceș.

Pe la ședințe oamenii de plantele nerodnice se pling.

La masa din virozăg fialele blestemă violența omului.

Pe ale norilor cărări, făpturi cerești ocări aduc sălbaticelor fiare.

Cu vorbe grele își ultragiază îngerii acela ce prin fulgere vorbește.

De sus și pină jos cîrtelele se dau de-a rostogolul asemenea furioaselor cascade.

În adincime glasuri cîrtoare se năpădesc spre omul de sub vîșiu căzut de foame și de oboseală...

Nu am pe cine să blestem la rindu-mi. Vreau prin iubire să le dau răspuns și să pornesc spre înălțimi cu lauda creației pe buze.

BRANKO MILJKOVIĆ

REQUIEM

VI

Stea însingurată, rană a norilor, maramă de sînge în noaptea zăvorâtă cu negre chei, în care morții pierduți sint unul altuia sub frunte...

post scriptum :

Era în țara unde floarea-soarelui e socotită sfință și de durere a căzut cu fața la pămînt îmi pare c-am îngunchiat și eu cu dînsa.

În românește de SANDA NENOIU

JANEZ MENART

CÎNTEC DE ALEE-N TOAMNĂ

Cînd toate-aceste frunze vor fi scrum, îngălbînd în lungă vestejire, așa vrea să trec din nou pe vechiul drum...

Cînd toamna blîndă toate cite-au fost — urit, frumos — le va topi și stînge, din suflet îmi voi face adăpost, nimic atunci nu mă va mai atinge;

nici dor, nici lauri, nici iubiri — ispită nu-mi vor mai fi ; doar : pace, pace, pace...

Iar inima se va opri trudită cînd peste parcuri brațul serii zace.

Și sprijinit în umbră-mi ca-n toaig, voi ști în umbra mea să mă retrag.

În românește de H. GRĂMESCU

Red. — De curînd a apărut în Ed. Gallimard cel de al treilea roman al dv. : Dans une terre étrange. Din cauza ocupațiilor oficiale pe care le aveți...

F. H. — Fără îndoială, aceasta ține de o disciplină pe care mi-am impus-o. Toată săptămîna sînt ocupat între 12 sau 14 ore pe zi și adesea chiar duminică; îmi rezerv însă întotdeauna clipe de odihnă și desînt în același timp și funcționar în Statul Iranian...

Red. — Literatura este pentru dvs. un mijloc mai bun de exprimare decît cinematograful ?

F. H. — Deloc. Cinematograful este cu mult mai bogat, mai real, și în același timp, dacă se poate spune, el există. În realitate nu scriu decît pentru că nu am timp să mă ocup de cinematografie...

Red. — Ați încercat cu fiecare carte experiențe diferite, mai ales în ceea ce privește limbajul: primele două se sprijineau pe semantică și pe psihanaliză...

F. H. — Cred într-adevăr că între ele există o legătură, dar nu am reușit încă s-o definesc perfect; să zicem atunci că este — poate — de ordin metafizic. Gîndesc că o ființă umană este totdeauna atrasă într-o anumită direcție...

Red. — Este adevărat că în Dans une terre étrange care este construit pe fapte imaginare ale unui copil pareți chiar mult mai preocupat de viața de vis a unui copil, decît de viața sa adevărată...

F. H. — Da, fiindcă eu cred că copiii acordă ei înșiși mai multă importanță imaginației decît realității. Ei sint nevoiți să o facă pentru că viața lor e condiționată de inevitabila opoziție între universul lor și cel al oamenilor maturi...

Red. — Tatăl spune fiului o minciună gravă și în acea clipă, acesta constată cu amărăciune că lumea nu este populată nici cu oameni mari nici cu copii, nici cu eroi, nici cu învinși, ci numai cu minciinoși...

Red. — Tatăl spune fiului o minciună gravă și în acea clipă, acesta constată cu amărăciune că lumea nu este populată nici cu oameni mari nici cu copii...

F. H. — Da, pentru că și în Dans une terre étrange care este construit pe fapte imaginare ale unui copil pareți chiar mult mai preocupat de viața de vis a unui copil, decît de viața sa adevărată...

avec les pensées au ciel et l'ange sur l'homme

Ultimul roman al domnului Fereydon Hoveyda se intitulăză Dans une terre étrange și a apărut în Editura Gallimard — Collection blanche.

Autorul s-a născut în 1925 în Iran. Și-a făcut studiile la Beyrouth, apoi la Paris (Doctor în drept). În atara studiilor economice și juridice, îl atrage cinematograful. Este co-scenarist al filmului lui Rossellini India 56 precum și al altor filme de scurt metraj...

Recent, d-sa a binevoit să acorde revistei noastre un interviu asupra ultimului său roman Dans une terre étrange care ar putea fi tot atât de bine denumit „Nu trebuie să-i mințiți pe copii“ — pentru că în jurul acestei idei se elaborează tot romanul.

Autorul descrie lumea imaginată a copilăriei la care se opun regulile ciurdate ale adulților ce-și păstrează pe nedrept doar pentru ei toate libertățile. Conflictul este puternic sublimat, în această carte plină de asprime și incitare. Autorul poartă deosebită atenție la descrierea copilului și la scurta de constrîngerile umiltătoare ale celor mari...

În ochii copilului amărît și revoltat nu vor mai fi de acum înainte niște oameni mari, nici copii; nu mai sînt decît minciinoși. Minciuna îl va face pe copil să intre în lumea celor mari; părăsind copilăria își părăsește odată cu ea și acea „țară ciudată, bizară“ a copilăriei: țară de visuri și imagini...

C. M. și L. A.

Aici a locuit Gorki...

Aici a locuit Gorki. Iată o frază pe care o pot rosti și locuitorii Nijni-Novgorodului, devenit azi-ași orașul Gorki, arătînd căsuța unde a copilărit Alioșa Peșkov...

prestigiul său de om și scriitor, de îndrumător al literaturii societate, de cetățean era deosebit de mare, cu adevărat incontestabil. Orice casă memorială își are individualitatea sa distinctă...

ținua în același spirit de armonie și de înțelegere. Din corespondența lui Alexei Maximovic și soția sa Ecaterina Peșcova aflăm de prețuirea pe care el o purta Na-dejdei Alexeevna, de dragostea cu care își înconjură nepoțele...

Incepută. Ziua de muncă a lui Alexei Maximovic era supusă unei discipline riguroase, de la care scriitorul nu se abatea; ea începea la 9 dimineața și dura pînă la 2. Numai în aceste condiții avînd numeroase sarcini obligații redacționale, organizaționale, a putut crea Gorki...

a strîns cîteva biblioteci, din care a donat în cîteva rînduri numeroase cărți. Această ultimă bibliotecă reunește volumele cele mai scumpe lui Gorki. Impresionantă este caracteristica tematică a bibliotecii, oglindind preocupările și interesele foarte variate ale scriitorului...

Cîndva această vilă cu parter și etaj, înconjurată de o frumoasă grădină, rod al grijii și chiar al muncii lui Alexei Maximovic însuși, aparținuse unui cunoscut bogătaş rus, Risbușinski. Bogat decorată în interior cu splendide vitralii, o somptuoasă scară ce urcă la etaj, vila era considerată un exemplar reușit de arhitectură rusească modernă...

După mărturiile contemporanilor, gusturile personale sobre, stilul de viață, mai curînd modest, auster, al lui Gorki, îl făcea să nu se simtă întru totul la largul lui în această casă lăzoasă, chiar puțin solomă. Dar necesitățile familiei sale, destul de numeroase, reclamau încăperi multe, apoi mai erau și obligațiile de reprezentare...

La parterul casei totul s-a păstrat intact, așa cum fuseser pe vremea lui Gorki: mobilierul, lucrurile. În birou, pe masa mare și simplă, puțin înălțată, ochelarii odihnesc de parcă stăpînînd țăr fi scos pentru o clipă și-și va relua de îndată lucrul, fraza

Personalitatea lui Maxim Gorki este puternic prezentă și în bibliotecă, ce ocupă o odăie specială. Masa rotundă, așezată în centrul camerei, cu scaune în jur, fotelele și canapeaua confortabilă în dreptul ferestrei sugerează tîmlîrile, discuțiile, convorbirile ce au avut loc în această încăpere. Martori tăcuți stau dulapurile înșirate de-a lungul pereților, adăpostînd peste 10.000 de volume. Numărul, ca atare, e deja impresionant, și nu trebuie să uităm că în decursul numeroaselor sale peregrinări Gorki

În sufrageria mare, lîngă oasă, se întîlneau cei-ai eșei la orele de prînz, de ceai etc. Și tot aici era locul de primire al musafirlor deosebiți de numeroși în ultimii ani ai vieții lui Gorki. Aici s-au ținut sedințele de pregătire a Primului Congres al Scriitorilor Sovietici cu discuții numeroase și meorii furtivoase. Aici a stat de vorbă Gorki cu bunul său prieten Român Rolland, în această odăie a fost Bernard Shaw, Iohannes Becher. În clipele de odihnă, Gorki asculta muzică, mînea plăci la pik-up. Glasul lui Șaliapîn răsună din deșăvîri cu vechi aduceri aminte din anii tineretii... Ani mulți și grei, de frîmțări și zbucium apăsau pe umerii scriitorului a cărui sănătate se subțiezza tot mai mult.

TATIANA NICOLESCU

In anii 1921-1928, aflându-mă la Paris pentru studii, am căutat să-mi însușesc o bună metodă, pe care să o aplic la lucrarea proiectată, și să capăt informația necesară pentru a trata subiectul propus.

Informația privind limbile slave îmi lipsea. Urmasme, la București, cursul de veche slavă, la Universitate, al excelentului slavist Ion Bogdan, dar aceasta constituia numai un început.

Capitolul „influența slavă” din „Istoria limbii române” a lui Ov. Densusianu tratează problema superficial. Era deci necesară o cercetare adevărată și rezolvarea unei serii de probleme fundamentale: tratamentul vocalelor nazale, a vocalelor ultra-scurte etc.

Am început pregătirea mea de slavist cu frecventarea cursului de limbă rusă, la „Institutul de limbi orientale VII” din Paris, paralel cu lectura intensivă a întregii literaturi aferente. Studiile de slavistică, cărora le-am consacrat cîtiva ani, mi-au deschis perspective noi, pe care le-am folosit atunci cînd am redactat vol. III al „Istoriei”, închinat cercetării influențelor limbii slave meridionale asupra limbii române.

De la maestrul lingvisticii contemporane pe care i-am amintit, am cules principiile de metodă și informații generale.

În laboratorul abatelui Rousselot (fondatorul foneticii experimentale), de la Collège de France, am cercetat, cu ajutorul aparatelor de precizie, o serie de sunete românești, în special diftongii.

Metoda geografiei lingvistice, imaginată și practică de Jules Gillieron, am aplicat-o faptelor de limbă română din secolele XIII-XVI, dînd o expunere care pune în lumină dezvoltarea sincronică a graiurilor dacoromânești și permite, în felul acesta, o privire de ansamblu asupra realităților din trecut.

Pe de altă parte, criteriile geografiei lingvistice aplicate problemei începuturilor scrisului românesc, împreună cu informațiile din surse diferite, mi-au permis să demonstrez că primele noastre traduceri de cărți religioase datează din secolul al XVI-lea.

Notele pe care le luam la bibliotecă, din lucrările consultate, recitite ulterior, îmi ofereau o privire sintetică asupra materiei. În timpul călătoriilor mele, în Grecia și în Italia, întreprinse în anii premergători celui de al doilea război mondial, însemnările la care m-am referit mi-au permis să rezolv, în mod provizoriu, unele probleme fundamentale.

Fiecare volum din „Istoria” noastră își are specificul său. Printre problemele pe care le-am abordat încă de la început, se numără interpretarea grafiilor din sec. XIII-XVI, problema rotacismului și a palatalizării labialelor.

Problema rotacismului e tratată amănunțit în teza pe care am prezentat-o pentru diplomă la Școala de înalte studii filologice și istorice din Paris, iar problema interpretării grafiilor din textele noastre vechi în tezele mele pentru doctoratul de stat, la Sorbona.

Aceasta constituia un început.

A urmat rezolvarea altor probleme: a diftongilor (experiențe reluate în laborator pe care îl înființasem la Facultatea de litere din București, iar după distrugerea acestuia, în timpul ultimului război mondial, printr-un bombardament aerian, în laboratorul Centrului de cercetări fonetice și dialectale al Academiei Republicii Socialiste România, din București). De asemenea, problema datării celor mai vechi traduceri religioase românești, pe care am mai evocat-o, a românei comune, a originii dialectelor limbii române, a lui în final etc.

Primul volum al „Istoriei” noastre, apărut în 1932, este consacrat limbii din secolul al XVI-lea (care, de fapt formează volumul al șaselea din serie). Apariția lui mai de vreme se explică prin faptul că, în anii școlari 1929-1931, am tratat acest subiect la cursul predat la Facultatea de litere din București, astfel încît elaborarea volumului s-a impus cu acest prilej.

Volumul I al seriei apare în 1938. Celelalte au apărut în anii următori, în mai multe ediții.

Expunerea, în lucrarea noastră, e făcută după metoda lingvisticii sau zise tradiționale. Am căutat să introduc perspectiva fonologică de cite ori lucrul s-a dovedit necesar, făcînd deci „Istoria” noastră să beneficieze de una din cele mai importante inovații ale lingvisticii moderne.

„Istoria” noastră nu a făcut obiectul multor recenzii. În țară, unii au primit-o fără bucurie (prof. G. Giuglea, Th. Capidan), iar alții (prof. L. Coteanu, Anton Balotă) cu voie bună și înțelegere. Habent sua fata libelli!

Cum am scris „Istoria limbii române”

II Informația Realizarea

ISTORIA LIMBII ROMÂNE

Indreptar pentru citirea lui Proust

(Urmare din pag. 1)

celebra bucăciță de „madeleină”, miuită în ceai, al cărei gust scoate la iveală un trecut fericit, o structură morală scufundată, adevărată ciorchine memorial, care își aștepta evocarea: „...ca în acel joc al Japoniezilor care se distrează miuită într-un vas de porțelan, umflat și plin cu apă, fișii mici de hirtie fără deosebire între ele, care însă, abia cufundate, se și întind, se răscușec, se colorează, se deosebesc unele de altele, se prefac în flori, case, ființe omenești adevărate și cunoscute, în același fel acum toate florile grădini noastre și acelea din parcul D-lui Swann, și nuferii de pe Vivonne, și lumenă cumsecăde, și stăruții și căsuțele lor, și biserică, și întregul Combray cu împrejurimii cu tot, toate acestea, oraș și grădina, căpătînd formă și realitate, au ieșit din ceașca mea de ceai”.

Ală dată romancierul retrăiește aceleasi imagini, vrînd numai să se feresească de un vehicul (în curtea castelului Guermantes) și făcînd pentru aceasta un simplu pas peste o denivelare de lespezi, cum mai făcuse, copil fiind, la Combray. El se apleacă așa dar mai todeauna asupra unui trecut intim cu sentimentul că își descoperă rădăcinile ființei lui morale. Mișcarea nu diferă de aceea cu care urmărește genealogii nobilitare sau aparținente țărănești la reginena natală și fiind factor unic de configurare a ceea ce, tot ea comandă atât poezia copilăriei, cit și a sentimentului psihologic ale misterului personalității. Numat sentimentul fixației vegetale fără să lipsească instabilității conștinței, este totuși de un ordin diferit decît în cazurile cunoscute pînă acum.

În Le Temps Retrouvé, analiza fenomenului de „memorie involuntară” cu singur mijloc de a distînda natura spiritului, duce pe analist la descoperirea pacificării stăpîni interne, descoperire deci a unei ființe și un genis. E vorba de percepția unei sinteze între prezent și trecut, temporală în compunerea ei, dar extra-temporală în unitatea percepției, care divulguă „esența lucrurilor”, a ceea ce prefăcînd „nicătîrită de timp în stare pură”. În astfel de momente, senzațiile sînt „reale fără a fi actuale, ideale fără a fi abstracte, pentru că esența permanentă și obiș-

Dumitru Marian

S-a născut în Craiova, la 16 martie 1924. A absolvit facultățile de litere și filozofie și medicină în Cluj. A fost secretar de redacție al revistei Meridian, (Craiova). Revistele Ion Măiorescu și Meridian i-au îmbrățișat producțiile literare pe parcursul anilor, relevîndu-i calitățile și impunîndu-l publicului cititor. În anul 1942, a publicat la editura Scrierilor Românești - Craiova, volumul de versuri Nord. A publicat, deasemeni, talmăchii din Paul Eluard. În revista Luceafărul a fost prezent cu traduceri din Rainer Maria Rilke și lirica iugoslavă.

În prezent este medic la centrul R.F.M. din Ministerul Petrolului. A predat Editurii pentru literatură, volumul de versuri Concurs pentru ocupare de posturi vacante.

Theodor Mănescu

Theodor Mănescu (născut în 1930 în București), publică în colecțiile Casei Centrale a creației populare (unde este și redactor), piese într-un act cu subiecte comune tratate aproape publicistic - Cine așteaptă flori? (1967), Nepotrivire (1956, tradusă și în limba maghiară), Vecinii (1962). În capul mesei (1966) - ultimele piese sînt scrise în colaborare cu Silvia Andreescu (născută în 1932, la Constanta).

Vasile Mănușanu

S-a născut la 1928 în Ploiești. Redactor al Radioteleviziunii ro-

mâne. Este autorul unor bune cărți pentru copii și tineret: Jurnal de bord (E.T. 1963), Alarmă la colțul viei (Editura politică, 1964). Însușirile mele despre un detașament oarecare cu pionieri obișnuiți. Vizităi grădina zoologică (E.T. 1964), cu catrene ca acestea: „Moș Martin în vis adună / Mierea de prin scorburi, bună / Mor de poftă, dar nu-mi place / Că albinele au ace”. Ilustrate de Clelia Oțone: Anul întâi (E.T. 1965), „roman” - instanțanee din st-

DICTIONAR DE ISTORIE LITERARĂ CONTEMPORANĂ (ADDENDA)

mosfera și psihologia școlară; Prin fereastră zarea-albastră (E.T. 1966) - versuri despre „casă, masă, fir”.

GH. ANCA

G. Mărgărit

Remarcat de G. Călinescu, G. Mărgărit (1922-1966) a debutat prin articole și însemnări istorico-literare afirmîndu-se însă ulterior ca poet. Cîntările publicate în Iașul literar nr. 12/1960 ca și Postumele apărute recent (Iașul literar nr. 7/1967) prin bunăvoința prietenului său dr. Luță Kleinsten, dezvoltă un poet amator de jocuri intelectuale, compuse într-o febră lucidă; în

versurile sale (a căror editare e mai mult decât necesară pentru completarea peisajului literar al generației 1944-1950), ne întâlnim cu poezia pură a lucrurilor, cu un univers liric în care totul se cristalizează („Natură-i un perete de sticlă și cristaluri”).

Nicolae Mărgescu

Bănățeanul Nicolae Mărgescu (născut la 20 septembrie 1928 în Mehadia, județul Caraș-Severin), autor al unor romane de pasionantă acțiune, apărute în colecția Aventura a Editurii Tineretului, a debutat ca prozator cu subiecte care nu-i anunțau în mod determinant profilul actual (Vreze, 1945; Revista literară, 1946).

Într-un coloziv despre romanul de aventuri și romanul polițist (Tribuna, nr. 20/1966, p. 3), Nicolae Mărgescu își definea cu luciditate concepția asupra speciei diferențînd-o prin tehnica compoziției, dinamica înfățișării epizoadelor, natura conflictului etc., propunînd înlocuirea termenului grotesc de roman „polițist” cu cel de „roman de enigmă”. În cărțile „de enigmă” ale lui Nicolae Mărgescu, în general romane de atmosferă (Bătălia nevăzută, 1957, 1962, 1964; A treia noapte fără lună, 1961; Pușca lui Valeriu, 1962; Cercuț magic, 1965, 1966; Singele negru, (1965) nu pot delimita cu rigurozitate trecerea de la „atmosferă” la „analiză” și invers. O mențiune specială în această suită bibliografică o constituie Cercuț magic, considerat de critică drept una din realizările genului polițist la noi.

Ca novelist, Nicolae Mărgescu s-a realizat înegal, publicînd și lucruri mai puțin interesante; dintre volumele de nuvele din perioada debutului cităm: Compania tren 1952, Noapte înstelată 1952, Umbra pămîntului, 1956. Ultima culegere selectivă apărută recent (La Ciuta, într-o vară) poate constitui prilej pentru unele analize retrospective a activității sale de novelist și povestitor.

EMIL MANU

EMIL MANU

O CARTE DE ATITUDINE - O CARTE A DEMNITAȚII MORALE:

„Prezențe” de Ion Pas

Paginile pe care Ion Pas le-a strîns în recentul său volum sînt file scrise pentru ziar sau sint capitolele unui roman despre oameni, vremuri, întâmplări adevărate, odată cu care ne-am născut, printre care am trăit, pe care le cunoaștem mai de demult sau de azi? Acesta a fost sentimentul și întrebarea dîntii la lectura cărții sale în care cifrele ce însoțesc capitolele de început ne duc în urmă cu cinci decenii ca apoi să ne urce pe scara timpului pînă în zilele noastre cu doi sau trei ani în urmă. Adică o viață de om. Și pe măsură ce o citești îți spui: Da sînt pagini de ziar, pagini pe care le-ai mai citit odată de mult în adolescență și în tinerețe, pe altele le-ai citit acum mai de curînd înainte de a vedea lumina tiparului chiar cu corecturile autorului său, cele mai depărtate în timp, pagini printre care nu o dată ai reconstituit epoca aia de frîmțată și întrebătoare. Și Ion Pas a respectat atîta de frîmțată și întrebătoare. Unele dintre ele poartă o dată sensibil mai mare decît data nasterii noastre a generației care a început să nu mai fie tînără și atunci nu-ți poți opri o clipă sentimentul de umire știînd că esutul lor este și astăzi o prezență efectivă alături de noi, în tumultul vieții, în trepidăția de fiecare zi, cu același calm, cu aceeași statornicie și împerturbabilă hărnicie și ceea ce trebuie neapărat adăugat cu aceeași discreție și modestie. Sînt paginile reanite în volumul „Prezențe” expresia publicistică a unui om care și-a conceput memoria sa ca ziarist și scriitor după cum se definește într-un volum de amintiri din perspectiva unui martor al vremurilor mai ale prin care a trecut. Și așa a fost Ion Pas deopotrivă în proza sa literară și publicistică deoarece între ele două a circulat de o parte și alta un curent continuu care s-a impregnat în substanța însăși a scrisului său: viața. A te socoti ca scriitor și publicist un martor al timpului prin care treci nu înseamnă de loc o atitudine comodă: îți asumi obligația obiectivității, a respectării adevărului și a elucidării faptelor care sînt mai puțin cunoscute și mai puțin înțelșite. Și Ion Pas a respectat toate aceste cerințe. Le-a respectat pentru că mai înainte de toate din literatură ca și scrierul cotidian el a făcut-o datorită de conștiință. Aici de altfel sînt și interesele paginilor adunate între copertele volumului său. Ion Pas „prezență” lui Ion Pas nu a fost simplul act formal al consemnării imposibile a evenimentului. Ea a constituit o atitudine și o angajare pe termen lung chiar atunci cînd conștința și angajarea de o anumită parte a baricadei deoarece pe baricadele luptei antifasciste autorul acestui volum a fost cu statornicie prezent - însemna și cu risc cu consecințe: uneori dramatice. Ion Pas însă a ales consecutiv această cale pe care a jalonat-o prin numeroasele articole publicate azi de-a rîndul aproape zilnic în paginile ziarelor și revistelor cu orientare democratică.

Autorul și-a împărțit cele două mari secții ale cărții (articolele discutate de 1944 și după aceea) în cîteva secțiuni: Vremuri, Întîmplări, Scena, Creșterea, fiecare cuprinzînd o parte din domeniul al vieții: atitudine în fața marilor probleme politice și sociale, a evenimentelor cotidiene, a vieții sentimentale și literare. Această selecție de desigur măsoară amplitudinea preocupărilor sale și ne dovedește în același timp faptul că Ion Pas este un intelectual în adevăratul înțeles al cuvîntului, nu numai prin lectură intimă și prin etică curiozității lui dar și prin atitudine pe care o cre față de cultură. Cel care ne îndrumă în istoria literară, cu răsporele vechilor cazete și reviste, cei ce refuzăm dramul culturii noastre în melancolia ei evolutivă înscrind numele lui Ion Pas printre acelea ce au slujit cu devotațiune arta adevărată, arta majoră, arta în care nu vom înceta niciodată să credem. Asta îl regăsim și acum în secolul închinat scenei și scriitorilor; ardent propagator al literaturii adevărate, pricea al conștințelor săi cu care azi de zile în trecut a împărțit pîinea amară a luptei pentru demnitatea

VALERIU RĂPEANU

Scrisul românesc azi

(Urmare din pag. 1)

revistele literare și în vitrinele librărilor s-au format, afirmat și au fost publicat periodic în „Luceafărul”. Orice a înțeles că nu putem acorda la toată lumea „rubrică fixă”. Obiectiv, spațiul grafic ce-l avem la dispoziție nu ne permite mai mult.

Alături de lucrări realmente valoroase noi - și nu numai noi - am publicat însă cîteodată și diferite încercări așezate, uneori exclusiv chipurile, sub semnul „experimentului”, a unei metode care, așa cum a venit, se va și dere. Povestea aceasta cu literatura de experiment se cere dezbătută pe larg. Îndubitabil, literatura reprezintă, dintr-un anumit punct de vedere, un laborator unde ne experimentăm cu toții, forțele, talentul. Orice carte e o experiență scriitorie, deși nu, decît un „experiment”. Ea apare ca atare prin forța împrejurărilor, prin faptul că e carte bună sau nu. Dar, a publica în cartea scrisă cu anumite gânduri, nu cartea pasională de ideile și problemele timpului nostru, nu cartea ca „experiment uman”, ca experiment de conștiință ci „experimntul pur” adică o combinație de diferite formule la modă undeva și pentru cineva, e și totuși alt lucru.

Un asemenea experiment nu este legitim de societatea în care trăim, nu poate fi acceptat de nimeni ca experiment adevărat. A asemenea experiment ascunde deobiceie impostura. Prin forța împrejurărilor, a literaturii angajată într-o politică umană de răsănor prestigiu cum este politica Partidului

UN INTELECTUAL COLECTIV

(Urmare din pag. 1)

Aprecierile și pozițiile diferite și față de conținutul și formele de acțiune ale mișcărilor minoritare internaționale și ale luptelor pentru emanciparea socială și națională a popoarelor subjugate.

Problemele reorganizării conducerii statelor moderne, care se ridică azi cu acuitate în multe țări cu trairice tradiții administrative, nu se mai separă de situația guvernelor tinere, atunci cînd, sub ochii noștri, prin mijloace violente sau pașnice, societăți așa zise „tradiționale” sau „primitive”, sînt pe cale să eștueze mutații social-politice care să facă din ele state moderne. Argumentînd această „ambiguitate a puterii”, sociologul Georges Balandier (în Antropologie politică) arată că filozofia politică contemporană, care este azi inseparabilă de antropologia politică, se caracterizează în epoca noastră printr-o extremă mobilitate.

Referindu-se la acest caracter al vieții politice mondiale, filozoful Raymond Aron a avut curajul de a lansa un defj politicologilor, acuzîndu-i de „provincialism occidental” în tendința lor de a nu ține seama de faptul că nu există un centru, sau o direcție unică, în dezvoltarea progresivă a societăților contemporane. În lucrările de etnologie ale structuralistului Claude Lévi Strauss se încearcă de asemenea, o eliberare a spiritului analitic din schemele unui empirism lipsit de inițiativă și fără inspirație. Acest sociolog se îndepărtează de principiile istoricului, dar aderă la importanța „decodificării” marxiste a instituțiilor, cîerînd a se ține seama, în explicarea lor, de structurile sociale.

În corelație cu actuala efervescență spirituală din multe țări, intră adeseori în dezbateri și problema coexistenței statelor fondate pe structuri economice deosebite și care profesază, în consecință, ideologii diferite. Din această confruntare nu sînt puține glasuiri care consideră că „trebuie să ne întoarcem la bazele marxismului”.

Alții își pun întrebarea: ce concesii trebuie făcute pentru a stabili „echilibrul între antiteze”?

EMIL MANU

Colaboratorii noștri vă recomandă:

CARTEA: E. Lovinescu — Texte critice, Ed. tineretului, col. Lyceum.
Eugene O'Neill — Teatru (3 volume), E.L.U.

TEATRU: Vrăjitorul din Oz, spectacol dat de Teatrul tineretului din Piața Neamț, joi 6, ora 17 și vineri 7 ora 10,30 și 17, în sala Teatrului Mic.

CONCERT: Recital extraordinar al pianistului Samson François, un program Debussy, marți 4 iunie, la Ateneu.

ARTE

Colaboratorii noștri vă recomandă:

FILM: Nebunul din laboratorul nr. 4, producție franceză, cu Pierre Brasseur, Maria Latour, Jean Lefebvre, la cinematografele Luceafărul, Festival, premieră.

EXPOZIȚII: Irina Codreanu — sculptură, Sala Dalles.

TELEVIZIUNE: Mari interpreți — violonistul Isaac Stern, joi 6 iunie, programul I, orele 22,40.

O recentă emisiune de televiziune, din pauza unui spectacol clujean, și-a propus drept subiect stagiunea estivală. Discuția, la care am participat și eu, a fost interesantă, cred, în măsura în care spectatorul a dedus, pentru că nu putea să nu deducă, faptul că nici anul acesta n-o să se întâmple mare lucru. Adică, reprezentanții ai forurilor culturale municipale, îndemnați să-și expună punctul de vedere, după câteva cifre greu controlabile deocamdată — în vara aceasta bucușteanul va fi invitat să vadă nici mai mult nici mai puțin de cît 400 de spectacole (!?) — ne-au adus la cunoștință greutatea pe care o ridică în fața stagiunii estivale tințarul. Tințarul de Mogoșoaia, mai întâi. Apoi tințarul de Herăstrău și nu mă îndoiesc că se va lăsa mai prejos tințarul din Parcul 23 August.

La Arenele Libertății, e drept, nu sînt tințari, dar cum s-a văzut într-o scurtă peliculă prezentată de Televiziune, vestitul Amfiteatru se află în plină restaurare.

Dar s-ar putea ca tințarul să fie o problemă, mai știi?

Personal continui să cred că problema principală o constituie pasiunea și competența. Și nu numai a Comitetului de Cultură și Artă Bucureștean. Chiar și de la Direcția Teatrelor se așteaptă un cuvînt pasionat sau încăr-

cat de pasiune pentru o realizare în sfîrșit spectaculoasă în acest domeniu.

Revin, deci, asupra ideii de stagiune estivală și zic: după părerea mea expresia, formula are două accepții destul de limpede. Una privește criteriul direct și imediat comercial. Fiecare teatru, cum bine se știe, își propune să dea vara, la o grădiniță, spectacole de o anumită facilități, în special comedii, comedii de boulevard, menținînd interesul spectatorului într-o zonă recreativă, evident fără ignorarea factorului estetic. O bună reclamă poate asigura teatrului respectiv, alături, firește, de ținuta spectacolului, succesul de sală și casă necesar.

O asemenea accepție, imediat comercială, a stagiunii estivale este de la sine înțeleasă, ca fiind prima și cea mai îndeminată realizării unei activități teatrale meritorii în perioada vacanței. E o practică verificată și nu numai că nu putem să renunțăm la ea, dar sîntem obligați să găsim căile, mijloacele menite să îmbogățească sub raport intelectual scopurile ei.

Cea de a doua accepție a formulei stagiunea estivală și la care eu consider că se cuvine să medităm cu un spor de interes și de răspundere, se referă la acele Festivaluri de teatru care pot grupa preocupările scenei

DINU SĂRARU CRONICA TEATRALĂ

Tințarul și stagiunea estivală

dintr-un ținut sau altul al țării, dintr-un oraș sau chiar național.

Mă voi explica. Am mai propus, nu o fac acum pentru prima dată, dar fără ecoul pe care nu numai eu îl așteptam, un Festival de teatru Shakespeare în decorul natural al Palatului Brâncovenesc de la Mogoșoaia. Păstrem la ora aceasta de câteva bune spectacole Shakespeare care ar putea constitui, într-o perioadă anume a verii, obiectul unui asemenea Festival. Festival organizat nu numai în cadrul orașului București ci și cu concursul Oficiului Național de Turism care, cum se știe, are în programul său prevăzute atâtea excursii din țară în capitală.

Am putea astfel — evident nu numai cu un Festival Shakespeare — să transformăm o anumită decadă din lunile verii bucuștene într-o manifestare de interes național pentru teatrul românesc.

În atâtea țări de civilizație teatrală — pentru că există și o civilizație teatrală — se practică estival asemenea manifestări, care au devenit, cu timpul, centre de interes internațional. Să ne gândim la Avignon, de pildă.

O altă propunere mai veche viza un Festival al dramaturgiei naționale de inspirație istorică, într-unul din marile orașe ale țării,

Clujul sau Iașul, de asemenea în decor natural și de asemenea într-o perioadă dinaintea stabilită și cu concursul aceleiași instituții de Turism.

O bună pregătire a unor astfel de festivaluri, o bună propagandă a lor, concursul presei, al radio-ului, al televiziunii ar duce în scurtă vreme la instaurarea unei tradiții de care avem nevoie în acest domeniu.

Se preconizează, din câte am înțeles din emisiunea de televiziune amintită, Spectacole sunet și lumină în diverse locuri de rezonanță istorică deosebită ale Bucureștilor. Am mai auzit vorbindu-se de un asemenea spectacol la Brașov, în Pavilionul țesătorilor, la Constanța în fața celebrei arhitecturi grecești. Nimic mai fericit pentru publicul spectator. Dar încă nici pînă la această dată, 1 iunie, nici un afiș, nici un panou, nici un interviu, nici o fotografie de presă, nu lasă să se întrevadă traducerea zvonului în realitate.

În sfîrșit, din aceeași discuție la televizor s-a dedus că la anul va fi o vară teatrală fierbinte.

Îmi aduc aminte că anul trecut, în aceeași lună, se vorbea cu toată seriozitatea despre pregătirea viitoare stagiuni estivale.

Adică, a celei de față.

PLASTICĂ

MIRCEA IONESCU

Înmănunchere studioasă a două glorioase sorginți ale plasticii noastre contemporane (Ressu — grafism colorat și Ciucurencu — cromatism construcționist) Mircea Ionescu își afirmă spiritul de sinteză și discernămintul propriu în pictura noastră actuală.

Ceea ce, de la bun început, reiese din expoziția sa (prima) de la Galeria de artă din Bd. Magheru și ceea ce îl diferențiază de ceilalți colegi talentați ai generației sale este temperamentul vulcanic, izbucnirile neprevăzute în linștea aparentă a tonurilor ce ne întîmpină la prima vedere. Priveghiul contemplativului asupra apei liniștite, turburat la răstimpuri de abaterea răsleată a nadei sau a unui chit grandios, aceste aventuri nemiapomenite care impresionează retina în primul rînd și cutremură mai apoi zonele de străfund ale sufletului, iată, după a mea părere, ceea ce își propune să mărturisească acest poet al paletelor. Sensorial, reflexiv și evocator, în suita pictorială, care se deosebeste de obiectivul fotografic prin aceea că, deși se impresionează spontan, nu are o înregistrare imediată, își propune să reinregistreze labilitățile memoriei sale, cu suprapuneri, adaosuri și aluzii senzoriale, într-o nouă și proprie transpunere, total integrată artei.

Pentru a sublinia discernămintul și luciditatea cu care își urmărește procesul de creație pictorial Mircea Ionescu, mă voi ajuta de o pregnantă exprimare a sa într-una din confesiunile radiodifuzate: „Astfel, sînt uneori obsedat de un anumit element din natură, pe care îl reduc la simbol și îl tensionez, prin amplificarea, creind cu el un spațiu spiritual, în care formele dialoghează între ele. Conflictul permanent pe care-l am cu natura, care se lasă greu supusă, și complexul acelei inabilității de care sînt uneori cuprins, atunci cînd doresc să imprim spontan unei pinze o parte din acumulările mele, mă fac să recurg la divagație, care nu exclude neliniștea, ba chiar, de multe ori, mă propulsează într-o zonă nebănuită, creîndu-mi elementul surpriza, pe care-l dezvolt pînă la epuizare. Cînd încerc, cînd ceva e în stadiul de experiment, mi se întîmplă, firește, să fiu nebulos, dar toate lucrările neizbutite marchează pentru mine, în sinea mea, un progres”.

Fără îndoială că această fermăitate și franchețe în mărturisirile lui Mircea Ionescu vin dintr-o profundă sinceritate și probitate tonică față de artă pe care o îmbrățișează, dintr-un impuls autentic, care devine adesea gesticulatoriu în exprimările sale estetice.

Trecînd de la imaginile figurale către descoperirea unor „ținuturi interioare”, pe un plan non-figurativ, pictura lui Mircea Ionescu descoperă esența lucrurilor, modalitatea picturii.

Pictorul însuși mărturisese că gestul, înțelegînd prin acesta, desigur, momentul creației, îl eliberează de convenție, îi dă certitudinea contactului direct, aproape fizic, cu pictura. În prefața caietului de expoziție, de altfel, criticul Octavian Barbosa intuia concis și cu onestitatea cuvenită oricărui sincer recenzent că: „Artistul se îndepărtează, în aparență, de lucruri, pentru a le redescoperi în puritatea lor conceptuală, ca fapte de conștiință”.

Preocupat cu predilecție de reflexele roze, gri și albastre, în toată gama lor, pictorul desfășoară cu temeinicie acest „efort al identificării” cum intitulă una dintre remarcabilele sale lucrări. De altfel, analogia pe care o stabilește din titluri între exprimările sale cromatice și zonele „fluide” — „campestre” — „vintoase” — „ale tăcerii” sau „dincolo de aparențe” nu face decît să sublinieze, odată cu încredințarea spectatorului, categoria majoră, — aș numi-o zona lirică, în care se înscrie acest pictor.

„Ut pictura poesis” menționa Horațiu.

Sînt așlăzi temerari pictori, care asemenea lui Mircea Ionescu dau replica: Ut poesis pictura!

TUDOR GEORGE

Desen de GH. APOSTU

FILM

ULTIMA

NOAPTE A COPILĂRIEI

Ultima noapte a copilăriei pare să reia, la altă vîrstă, personajele primului scenei din Anotimpuri. De altminteri, între cele două filme găsim multiple similitudini de tematică și motive stilistice, și mai ales o aceeași acuitate în sesizarea permanentelor reacții în lanț pe care le determină în sufletul figurii, contactul cu realitatea și societatea. Pentru a da o imagine cît mai complexă a problemei pe care și-o propun să o analizeze, scenaristul D. Carabă, și regizorul Savel Stîpoul, nu și-au construit filmul în jurul unui individ, ci înfățișează simultan atenției noastre evoluția a trei temperamente diferite: un sensibil, un lucid echilibrat și un superficial agresiv. În fața noastră, eroii trăiesc o prelungită ultimă noapte a copilăriei lor, în care maturizarea se produce treptat, cu prețul unor experiențe prin intermediul cărora personalitatea fiecărui are prilejul să-și găsească valențele fundamentale. Pe linia prezentele interesante pe care le-a oferit, scenariul a adus însă, în același timp, filmului și un anumit schematicism al situațiilor (ce l-au stînjinit vizibil pe regizor) și o oarecare lînearitate a unor dintre caractere, dublată de anumite confuzii și inadvertențe psihologice. De pildă, realitățile dintre Lucian și tatăl său, cauza eșecului acestuia, este superficial analizată, iar pe de altă parte, ponderea exagerată acordată experienței eroice ale lui Lucian, îngustează supărător și puțin preocupările existențiale ale acestuia tînar a la vîrsta tuturor întrebărilor. Una dintre principalele calități ale regizorului Savel Stîpoul este capacitatea de a dezvălui cu inteligență și subtilitate acestuia, este superficial analizată, iar pe de altă parte, ponderea exagerată acordată experienței eroice ale lui Lucian, îngustează supărător și puțin preocupările existențiale ale acestuia tînar a la vîrsta tuturor întrebărilor. Una dintre principalele calități ale regizorului Savel Stîpoul este capacitatea de a dezvălui cu inteligență și subtilitate acestuia, este superficial analizată, iar pe de altă parte, ponderea exagerată acordată experienței eroice ale lui Lucian, îngustează supărător și puțin preocupările existențiale ale acestuia tînar a la vîrsta tuturor întrebărilor. Una dintre principalele calități ale regizorului Savel Stîpoul este capacitatea de a dezvălui cu inteligență și subtilitate acestuia, este superficial analizată, iar pe de altă parte, ponderea exagerată acordată experienței eroice ale lui Lucian, îngustează supărător și puțin preocupările existențiale ale acestuia tînar a la vîrsta tuturor întrebărilor. Una dintre principalele calități ale regizorului Savel Stîpoul este capacitatea de a dezvălui cu inteligență și subtilitate acestuia, este superficial analizată, iar pe de altă parte, ponderea exagerată acordată experienței eroice ale lui Lucian, îngustează supărător și puțin preocupările existențiale ale acestuia tînar a la vîrsta tuturor întrebărilor. Una dintre principalele calități ale regizorului Savel Stîpoul este capacitatea de a dezvălui cu inteligență și subtilitate acestuia, este superficial analizată, iar pe de altă parte, ponderea exagerată acordată experienței eroice ale lui Lucian, îngustează supărător și puțin preocupările existențiale ale acestuia tînar a la vîrsta tuturor întrebărilor. Una dintre principalele calități ale regizorului Savel Stîpoul este capacitatea de a dezvălui cu inteligență și subtilitate acestuia, este superficial analizată, iar pe de altă parte, ponderea exagerată acordată experienței eroice ale lui Lucian, îngustează supărător și puțin preocupările existențiale ale acestuia tînar a la vîrsta tuturor întrebărilor. Una dintre principalele calități ale regizorului Savel Stîpoul este capacitatea de a dezvălui cu inteligență și subtilitate acestuia, este superficial analizată, iar pe de altă parte, ponderea exagerată acordată experienței eroice ale lui Lucian, îngustează supărător și puțin preocupările existențiale ale acestuia tînar a la vîrsta tuturor întrebărilor. Una dintre principalele calități ale regizorului Savel Stîpoul este capacitatea de a dezvălui cu inteligență și subtilitate acestuia, este superficial analizată, iar pe de altă parte, ponderea exagerată acordată experienței eroice ale lui Lucian, îngustează supărător și puțin preocupările existențiale ale acestuia tînar a la vîrsta tuturor întrebărilor. Una dintre principalele calități ale regizorului Savel Stîpoul este capacitatea de a dezvălui cu inteligență și subtilitate acestuia, este superficial analizată, iar pe de altă parte, ponderea exagerată acordată experienței eroice ale lui Lucian, îngustează supărător și puțin preocupările existențiale ale acestuia tînar a la vîrsta tuturor întrebărilor. Una dintre principalele calități ale regizorului Savel Stîpoul este capacitatea de a dezvălui cu inteligență și subtilitate acestuia, este superficial analizată, iar pe de altă parte, ponderea exagerată acordată experienței eroice ale lui Lucian, îngustează supărător și puțin preocupările existențiale ale acestuia tînar a la vîrsta tuturor întrebărilor. Una dintre principalele calități ale regizorului Savel Stîpoul este capacitatea de a dezvălui cu inteligență și subtilitate acestuia, este superficial analizată, iar pe de altă parte, ponderea exagerată acordată experienței eroice ale lui Lucian, îngustează supărător și puțin preocupările existențiale ale acestuia tînar a la vîrsta tuturor întrebărilor. Una dintre principalele calități ale regizorului Savel Stîpoul este capacitatea de a dezvălui cu inteligență și subtilitate acestuia, este superficial analizată, iar pe de altă parte, ponderea exagerată acordată experienței eroice ale lui Lucian, îngustează supărător și puțin preocupările existențiale ale acestuia tînar a la vîrsta tuturor întrebărilor. Una dintre principalele calități ale regizorului Savel Stîpoul este capacitatea de a dezvălui cu inteligență și subtilitate acestuia, este superficial analizată, iar pe de altă parte, ponderea exagerată acordată experienței eroice ale lui Lucian, îngustează supărător și puțin preocupările existențiale ale acestuia tînar a la vîrsta tuturor întrebărilor. Una dintre principalele calități ale regizorului Savel Stîpoul este capacitatea de a dezvălui cu inteligență și subtilitate acestuia, este superficial analizată, iar pe de altă parte, ponderea exagerată acordată experienței eroice ale lui Lucian, îngustează supărător și puțin preocupările existențiale ale acestuia tînar a la vîrsta tuturor întrebărilor. Una dintre principalele calități ale regizorului Savel Stîpoul este capacitatea de a dezvălui cu inteligență și subtilitate acestuia, este superficial analizată, iar pe de altă parte, ponderea exagerată acordată experienței eroice ale lui Lucian, îngustează supărător și puțin preocupările existențiale ale acestuia tînar a la vîrsta tuturor întrebărilor. Una dintre principalele calități ale regizorului Savel Stîpoul este capacitatea de a dezvălui cu inteligență și subtilitate acestuia, este superficial analizată, iar pe de altă parte, ponderea exagerată acordată experienței eroice ale lui Lucian, îngustează supărător și puțin preocupările existențiale ale acestuia tînar a la vîrsta tuturor întrebărilor. Una dintre principalele calități ale regizorului Savel Stîpoul este capacitatea de a dezvălui cu inteligență și subtilitate acestuia, este superficial analizată, iar pe de altă parte, ponderea exagerată acordată experienței eroice ale lui Lucian, îngustează supărător și puțin preocupările existențiale ale acestuia tînar a la vîrsta tuturor întrebărilor. Una dintre principalele calități ale regizorului Savel Stîpoul este capacitatea de a dezvălui cu inteligență și subtilitate acestuia, este superficial analizată, iar pe de altă parte, ponderea exagerată acordată experienței eroice ale lui Lucian, îngustează supărător și puțin preocupările existențiale ale acestuia tînar a la vîrsta tuturor întrebărilor. Una dintre principalele calități ale regizorului Savel Stîpoul este capacitatea de a dezvălui cu inteligență și subtilitate acestuia, este superficial analizată, iar pe de altă parte, ponderea exagerată acordată experienței eroice ale lui Lucian, îngustează supărător și puțin preocupările existențiale ale acestuia tînar a la vîrsta tuturor întrebărilor. Una dintre principalele calități ale regizorului Savel Stîpoul este capacitatea de a dezvălui cu inteligență și subtilitate acestuia, este superficial analizată, iar pe de altă parte, ponderea exagerată acordată experienței eroice ale lui Lucian, îngustează supărător și puțin preocupările existențiale ale acestuia tînar a la vîrsta tuturor întrebărilor. Una dintre principalele calități ale regizorului Savel Stîpoul este capacitatea de a dezvălui cu inteligență și subtilitate acestuia, este superficial analizată, iar pe de altă parte, ponderea exagerată acordată experienței eroice ale lui Lucian, îngustează supărător și puțin preocupările existențiale ale acestuia tînar a la vîrsta tuturor întrebărilor. Una dintre principalele calități ale regizorului Savel Stîpoul este capacitatea de a dezvălui cu inteligență și subtilitate acestuia, este superficial analizată, iar pe de altă parte, ponderea exagerată acordată experienței eroice ale lui Lucian, îngustează supărător și puțin preocupările existențiale ale acestuia tînar a la vîrsta tuturor întrebărilor. Una dintre principalele calități ale regizorului Savel Stîpoul este capacitatea de a dezvălui cu inteligență și subtilitate acestuia, este superficial analizată, iar pe de altă parte, ponderea exagerată acordată experienței eroice ale lui Lucian, îngustează supărător și puțin preocupările existențiale ale acestuia tînar a la vîrsta tuturor întrebărilor. Una dintre principalele calități ale regizorului Savel Stîpoul este capacitatea de a dezvălui cu inteligență și subtilitate acestuia, este superficial analizată, iar pe de altă parte, ponderea exagerată acordată experienței eroice ale lui Lucian, îngustează supărător și puțin preocupările existențiale ale acestuia tînar a la vîrsta tuturor întrebărilor. Una dintre principalele calități ale regizorului Savel Stîpoul este capacitatea de a dezvălui cu inteligență și subtilitate acestuia, este superficial analizată, iar pe de altă parte, ponderea exagerată acordată experienței eroice ale lui Lucian, îngustează supărător și puțin preocupările existențiale ale acestuia tînar a la vîrsta tuturor întrebărilor. Una dintre principalele calități ale regizorului Savel Stîpoul este capacitatea de a dezvălui cu inteligență și subtilitate acestuia, este superficial analizată, iar pe de altă parte, ponderea exagerată acordată experienței eroice ale lui Lucian, îngustează supărător și puțin preocupările existențiale ale acestuia tînar a la vîrsta tuturor întrebărilor. Una dintre principalele calități ale regizorului Savel Stîpoul este capacitatea de a dezvălui cu inteligență și subtilitate acestuia, este superficial analizată, iar pe de altă parte, ponderea exagerată acordată experienței eroice ale lui Lucian, îngustează supărător și puțin preocupările existențiale ale acestuia tînar a la vîrsta tuturor întrebărilor. Una dintre principalele calități ale regizorului Savel Stîpoul este capacitatea de a dezvălui cu inteligență și subtilitate acestuia, este superficial analizată, iar pe de altă parte, ponderea exagerată acordată experienței eroice ale lui Lucian, îngustează supărător și puțin preocupările existențiale ale acestuia tînar a la vîrsta tuturor întrebărilor. Una dintre principalele calități ale regizorului Savel Stîpoul este capacitatea de a dezvălui cu inteligență și subtilitate acestuia, este superficial analizată, iar pe de altă parte, ponderea exagerată acordată experienței eroice ale lui Lucian, îngustează supărător și puțin preocupările existențiale ale acestuia tînar a la vîrsta tuturor întrebărilor. Una dintre principalele calități ale regizorului Savel Stîpoul este capacitatea de a dezvălui cu inteligență și subtilitate acestuia, este superficial analizată, iar pe de altă parte, ponderea exagerată acordată experienței eroice ale lui Lucian, îngustează supărător și puțin preocupările existențiale ale acestuia tînar a la vîrsta tuturor întrebărilor. Una dintre principalele calități ale regizorului Savel Stîpoul este capacitatea de a dezvălui cu inteligență și subtilitate acestuia, este superficial analizată, iar pe de altă parte, ponderea exagerată acordată experienței eroice ale lui Lucian, îngustează supărător și puțin preocupările existențiale ale acestuia tînar a la vîrsta tuturor întrebărilor. Una dintre principalele calități ale regizorului Savel Stîpoul este capacitatea de a dezvălui cu inteligență și subtilitate acestuia, este superficial analizată, iar pe de altă parte, ponderea exagerată acordată experienței eroice ale lui Lucian, îngustează supărător și puțin preocupările existențiale ale acestuia tînar a la vîrsta tuturor întrebărilor. Una dintre principalele calități ale regizorului Savel Stîpoul este capacitatea de a dezvălui cu inteligență și subtilitate acestuia, este superficial analizată, iar pe de altă parte, ponderea exagerată acordată experienței eroice ale lui Lucian, îngustează supărător și puțin preocupările existențiale ale acestuia tînar a la vîrsta tuturor întrebărilor. Una dintre principalele calități ale regizorului Savel Stîpoul este capacitatea de a dezvălui cu inteligență și subtilitate acestuia, este superficial analizată, iar pe de altă parte, ponderea exagerată acordată experienței eroice ale lui Lucian, îngustează supărător și puțin preocupările existențiale ale acestuia tînar a la vîrsta tuturor întrebărilor. Una dintre principalele calități ale regizorului Savel Stîpoul este capacitatea de a dezvălui cu inteligență și subtilitate acestuia, este superficial analizată, iar pe de altă parte, ponderea exagerată acordată experienței eroice ale lui Lucian, îngustează supărător și puțin preocupările existențiale ale acestuia tînar a la vîrsta tuturor întrebărilor. Una dintre principalele calități ale regizorului Savel Stîpoul este capacitatea de a dezvălui cu inteligență și subtilitate acestuia, este superficial analizată, iar pe de altă parte, ponderea exagerată acordată experienței eroice ale lui Lucian, îngustează supărător și puțin preocupările existențiale ale acestuia tînar a la vîrsta tuturor întrebărilor. Una dintre principalele calități ale regizorului Savel Stîpoul este capacitatea de a dezvălui cu inteligență și subtilitate acestuia, este superficial analizată, iar pe de altă parte, ponderea exagerată acordată experienței eroice ale lui Lucian, îngustează supărător și puțin preocupările existențiale ale acestuia tînar a la vîrsta tuturor întrebărilor. Una dintre principalele calități ale regizorului Savel Stîpoul este capacitatea de a dezvălui cu inteligență și subtilitate acestuia, este superficial analizată, iar pe de altă parte, ponderea exagerată acordată experienței eroice ale lui Lucian, îngustează supărător și puțin preocupările existențiale ale acestuia tînar a la vîrsta tuturor întrebărilor. Una dintre principalele calități ale regizorului Savel Stîpoul este capacitatea de a dezvălui cu inteligență și subtilitate acestuia, este superficial analizată, iar pe de altă parte, ponderea exagerată acordată experienței eroice ale lui Lucian, îngustează supărător și puțin preocupările existențiale ale acestuia tînar a la vîrsta tuturor întrebărilor. Una dintre principalele calități ale regizorului Savel Stîpoul este capacitatea de a dezvălui cu inteligență și subtilitate acestuia, este superficial analizată, iar pe de altă parte, ponderea exagerată acordată experienței eroice ale lui Lucian, îngustează supărător și puțin preocupările existențiale ale acestuia tînar a la vîrsta tuturor întrebărilor. Una dintre principalele calități ale regizorului Savel Stîpoul este capacitatea de a dezvălui cu inteligență și subtilitate acestuia, este superficial analizată, iar pe de altă parte, ponderea exagerată acordată experienței eroice ale lui Lucian, îngustează supărător și puțin preocupările existențiale ale acestuia tînar a la vîrsta tuturor întrebărilor. Una dintre principalele calități ale regizorului Savel Stîpoul este capacitatea de a dezvălui cu inteligență și subtilitate acestuia, este superficial analizată, iar pe de altă parte, ponderea exagerată acordată experienței eroice ale lui Lucian, îngustează supărător și puțin preocupările existențiale ale acestuia tînar a la vîrsta tuturor întrebărilor. Una dintre principalele calități ale regizorului Savel Stîpoul este capacitatea de a dezvălui cu inteligență și subtilitate acestuia, este superficial analizată, iar pe de altă parte, ponderea exagerată acordată experienței eroice ale lui Lucian, îngustează supărător și puțin preocupările existențiale ale acestuia tînar a la vîrsta tuturor întrebărilor. Una dintre principalele calități ale regizorului Savel Stîpoul este capacitatea de a dezvălui cu inteligență și subtilitate acestuia, este superficial analizată, iar pe de altă parte, ponderea exagerată acordată experienței eroice ale lui Lucian, îngustează supărător și puțin preocupările existențiale ale acestuia tînar a la vîrsta tuturor întrebărilor. Una dintre principalele calități ale regizorului Savel Stîpoul este capacitatea de a dezvălui cu inteligență și subtilitate acestuia, este superficial analizată, iar pe de altă parte, ponderea exagerată acordată experienței eroice ale lui Lucian, îngustează supărător și puțin preocupările existențiale ale acestuia tînar a la vîrsta tuturor întrebărilor. Una dintre principalele calități ale regizorului Savel Stîpoul este capacitatea de a dezvălui cu inteligență și subtilitate acestuia, este superficial analizată, iar pe de altă parte, ponderea exagerată acordată experienței eroice ale lui Lucian, îngustează supărător și puțin preocupările existențiale ale acestuia tînar a la vîrsta tuturor întrebărilor. Una dintre principalele calități ale regizorului Savel Stîpoul este capacitatea de a dezvălui cu inteligență și subtilitate acestuia, este superficial analizată, iar pe de altă parte, ponderea exagerată acordată experienței eroice ale lui Lucian, îngustează supărător și puțin preocupările existențiale ale acestuia tînar a la vîrsta tuturor întrebărilor. Una dintre principalele calități ale regizorului Savel Stîpoul este capacitatea de a dezvălui cu inteligență și subtilitate acestuia, este superficial analizată, iar pe de altă parte, ponderea exagerată acordată experienței eroice ale lui Lucian, îngustează supărător și puțin preocupările existențiale ale acestuia tînar a la vîrsta tuturor întrebărilor. Una dintre principalele calități ale regizorului Savel Stîpoul este capacitatea de a dezvălui cu inteligență și subtilitate acestuia, este superficial analizată, iar pe de altă parte, ponderea exagerată acordată experienței eroice ale lui Lucian, îngustează supărător și puțin preocupările existențiale ale acestuia tînar a la vîrsta tuturor întrebărilor. Una dintre principalele calități ale regizorului Savel Stîpoul este capacitatea de a dezvălui cu inteligență și subtilitate acestuia, este superficial analizată, iar pe de altă parte, ponderea exagerată acordată experienței eroice ale lui Lucian, îngustează supărător și puțin preocupările existențiale ale acestuia tînar a la vîrsta tuturor întrebărilor. Una dintre principalele calități ale regizorului Savel Stîpoul este capacitatea de a dezvălui cu inteligență și subtilitate acestuia, este superficial analizată, iar pe de altă parte, ponderea exagerată acordată experienței eroice ale lui Lucian, îngustează supărător și puțin preocupările existențiale ale acestuia tînar a la vîrsta tuturor întrebărilor. Una dintre principalele calități ale regizorului Savel Stîpoul este capacitatea de a dezvălui cu inteligență și subtilitate acestuia, este superficial analizată, iar pe de altă parte, ponderea exagerată acordată experienței eroice ale lui Lucian, îngustează supărător și puțin preocupările existențiale ale acestuia tînar a la vîrsta tuturor întrebărilor. Una dintre principalele calități ale regizorului Savel Stîpoul este capacitatea de a dezvălui cu inteligență și subtilitate acestuia, este superficial analizată, iar pe de altă parte, ponderea exagerată acordată experienței eroice ale lui Lucian, îngustează supărător și puțin preocupările existențiale ale acestuia tînar a la vîrsta tuturor întrebărilor. Una dintre principalele calități ale regizorului Savel Stîpoul este capacitatea de a dezvălui cu inteligență și subtilitate acestuia, este superficial analizată, iar pe de altă parte, ponderea exagerată acordată experienței eroice ale lui Lucian, îngustează supărător și puțin preocupările existențiale ale acestuia tînar a la vîrsta tuturor întrebărilor. Una dintre principalele calități ale regizorului Savel Stîpoul este capacitatea de a dezvălui cu inteligență și subtilitate acestuia, este superficial analizată, iar pe de altă parte, ponderea exagerată acordată experienței eroice ale lui Lucian, îngustează supărător și puțin preocupările existențiale ale acestuia tînar a la vîrsta tuturor întrebărilor. Una dintre principalele calități ale regizorului Savel Stîpoul este capacitatea de a dezvălui cu inteligență și subtilitate acestuia, este superficial analizată, iar pe de altă parte, ponderea exagerată acordată experienței eroice ale lui Lucian, îngustează supărător și puțin preocupările existențiale ale acestuia tînar a la vîrsta tuturor întrebărilor. Una dintre principalele calități ale regizorului Savel Stîpoul este capacitatea de a dezvălui cu inteligență și subtilitate acestuia, este superficial analizată, iar pe de altă parte, ponderea exagerată acordată experienței eroice ale lui Lucian, îngustează supărător și puțin preocupările existențiale ale acestuia tînar a la vîrsta tuturor întrebărilor. Una dintre principalele calități ale regizorului Savel Stîpoul este capacitatea de a dezvălui cu inteligență și subtilitate acestuia, este superficial analizată, iar pe de altă parte, ponderea exagerată acordată experienței eroice ale lui Lucian, îngustează supărător și puțin preocupările existențiale ale acestuia tînar a la vîrsta tuturor întrebărilor. Una dintre principalele calități ale regizorului Savel Stîpoul este capacitatea de a dezvălui cu inteligență și subtilitate acestuia, este superficial analizată, iar pe de altă parte, ponderea exagerată acordată experienței eroice ale lui Lucian, îngustează supărător și puțin preocupările existențiale ale acestuia tînar a la vîrsta tuturor întrebărilor. Una dintre principalele calități ale regizorului Savel Stîpoul este capacitatea de a dezvălui cu inteligență și subtilitate acestuia, este superficial analizată, iar pe de altă parte, ponderea exagerată acordată experienței eroice ale lui Lucian, îngustează supărător și puțin preocupările existențiale ale acestuia tînar a la vîrsta tuturor întrebărilor. Una dintre principalele calități ale regizorului Savel Stîpoul este capacitatea de a dezvălui cu inteligență și subtilitate acestuia, este superficial analizată, iar pe de altă parte, ponderea exagerată acordată experienței eroice ale lui Lucian, îngustează supărător și puțin preocupările existențiale ale acestuia tînar a la vîrsta tuturor întrebărilor. Una dintre principalele calități ale regizorului Savel Stîpoul este capacitatea de a dezvălui cu inteligență și subtilitate acestuia, este superficial analizată, iar pe de altă parte, ponderea exagerată acordată experienței eroice ale lui Lucian, îngustează supărător și puțin preocupările existențiale ale acestuia tînar a la vîrsta tuturor întrebărilor. Una dintre principalele calități ale regizorului Savel Stîpoul este capacitatea de a dezvălui cu inteligență și subtilitate acestuia, este superficial analizată, iar pe de altă parte, ponderea exagerată acordată experienței eroice ale lui Lucian, îngustează supărător și puțin preocupările existențiale ale acestuia tînar a la vîrsta tuturor întrebărilor. Una dintre principalele calități ale regizorului Savel Stîpoul este capacitatea de a dezvălui cu inteligență și subtilitate acestuia, este superficial analizată, iar pe de altă parte, ponderea exagerată acordată experienței eroice ale lui Lucian, îngustează supărător și puțin preocupările existențiale ale acestuia tînar a la vîrsta tuturor întrebărilor. Una dintre principalele calități ale regizorului Savel Stîpoul este capacitatea de a dezvălui cu inteligență și subtilitate acestuia, este superficial analizată, iar pe de altă parte, ponderea exagerată acordată experienței eroice ale lui Lucian, îngustează supărător și puțin preocupările existențiale ale acestuia tînar a la vîrsta tuturor întrebărilor. Una dintre principalele calități ale regizorului Savel Stîpoul este capacitatea de a dezvălui cu inteligență și subtilitate acestuia, este superficial analizată, iar pe de altă parte, ponderea exagerată acordată experienței eroice ale lui Lucian, îngustează supărător și puțin preocupările existențiale ale acestuia tînar a la vîrsta tuturor întrebărilor. Una dintre principalele calități ale regizorului Savel Stîpoul este capacitatea de a dezvălui cu inteligență și subtilitate acestuia, este superficial analizată, iar pe de altă parte, ponderea exagerată acordată experienței eroice ale lui Lucian, îngustează supărător și puțin preocupările existențiale ale acestuia tînar a la vîrsta tuturor întrebărilor. Una dintre principalele calități ale regizorului Savel Stîpoul este capacitatea de a dezvălui cu inteligență și subtilitate acestuia, este superficial analizată, iar pe de altă parte, ponderea exagerată acordată experienței eroice ale lui Lucian, îngustează supărător și puțin preocupările existențiale ale acestuia tînar a la vîrsta tuturor întrebărilor. Una dintre principalele calități ale regizorului Savel Stîpoul este capacitatea de a dezvălui cu inteligență și subtilitate acestuia, este superficial analizată, iar pe de altă parte, ponderea exagerată acordată experienței eroice ale lui Lucian, îngustează supărător și puțin preocupările existențiale ale acestuia tînar a la vîrsta tuturor întrebărilor. Una dintre principalele calități ale regizorului Savel Stîpoul este capacitatea de a dezvălui cu inteligență și subtilitate acestuia, este superficial analizată, iar pe de altă parte, ponderea exagerată acordată experienței eroice ale lui Lucian, îngustează supărător și puțin preocupările existențiale ale acestuia tînar a la vîrsta tuturor întrebărilor. Una dintre principalele calități ale regizorului Savel Stîpoul este capacitatea de a dezvălui cu inteligență și subtilitate acestuia, este superficial analizată, iar pe de altă parte, ponderea exagerată acordată experienței eroice ale lui Lucian, îngustează supărător și puțin preocupările existențiale ale acestuia tînar a la vîrsta tuturor întrebărilor. Una dintre principalele calități ale regizorului Savel Stîpoul este capacitatea de a dezvălui cu inteligență și subtilitate acestuia, este superficial analizată, iar pe de altă parte, ponderea exagerată acordată experienței eroice ale lui Lucian, îngustează supărător și puțin preocupările existențiale ale acestuia tînar a la vîrsta tuturor întrebărilor. Una dintre principalele calități ale regizorului Savel Stîpoul este capacitatea de a dezvălui cu inteligență și subtilitate acestuia, este superficial analizată, iar pe de altă parte, ponderea exagerată acordată experienței eroice ale lui Lucian, îngustează supărător și puțin preocupările existențiale ale acestuia tînar a la vîrsta tuturor întrebărilor. Una dintre principalele calități ale regizorului Savel Stîpoul este capacitatea de a dezvălui cu inteligență și subtilitate acestuia, este superficial analizată, iar pe de altă parte, ponderea exagerată acordată experienței eroice ale lui Lucian, îngustează supărător și puțin preocupările existențiale ale acestuia tînar a la vîrsta tuturor întrebărilor. Una dintre principalele calități ale regizorului Savel Stîpoul este capacitatea de a dezvălui cu inteligență și subtilitate acestuia, este superficial analizată, iar pe de altă parte, ponderea exagerată acordată experienței eroice ale lui Lucian, îngustează supărător și puțin preocupările existențiale ale acestuia tînar a la vîrsta tuturor întrebărilor. Una dintre principalele calități ale regizorului Savel Stîpoul este capacitatea de a dezvălui cu inteligență și subtilitate acestuia, este superficial analizată, iar pe de altă parte, ponderea exagerată acordată experienței eroice ale lui Lucian, îngustează supărător și puțin preocupările existențiale ale acestuia tînar a la vîrsta tuturor întrebărilor. Una dintre principalele calități ale regizorului Savel Stîpoul este capacitatea de a dezvălui cu inteligență și subtilitate acestuia, este superficial analizată, iar pe de altă parte, ponderea exagerată acordată experienței eroice ale lui Lucian, îngustează supărător și puțin preocupările existențiale ale acestuia tînar a la vîrsta tuturor întrebărilor. Una dintre principalele calități ale regizorului Savel Stîpoul este capacitatea de a dezvălui cu inteligență și subtilitate acestuia, este superficial analizată, iar pe de altă parte, ponderea exagerată acordată experienței eroice ale lui Lucian, îngustează supărător și puțin preocupările existențiale ale acestuia tînar a la vîrsta tuturor întrebărilor. Una dintre principalele calități ale regizorului Savel Stîpoul este capacitatea de a dezvă